

Наше Слово

PIK LXV № 37 (3292) ВАРШАВА, 13 ВЕРЕСНЯ 2020 РОКУ
ЦІНА – зл. 4,00 zł (VAT = 8%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAINSKI UKRAINIAN WEEKLY
Інтернет-версія газети www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254

Початок шкільного року в українській школі
імені Маркіяна Шашкевича в Перемишлі

Навчання в часи пандемії

1 вересня 2020 року у «шашкевичівці» у Перемишлі, як і в інших п'ятьох українських школах у Польщі, пролунав перший дзвінок, який проголосив початок нового навчального року. Перемиська школа рівно у 30-й раз відкрила свої двері – довоєнну традицію «шашкевичівки» відновлено у вересні 1991 року.

— Коли дивлюся на дітей, які прийшли цього року до нульового класу, то перед очима маю їхніх батьків у тому самому віці, — згадує одна із довголітніх вчительок «шашкевичівки». — Ось, наприклад, тато того хлопчика, коли йому було 6 або 7 років, втік та заліз на дерево, треба нам було його стягати. Це невимовне задоволення, коли наші випускники приводять до цієї школи своїх дітей та показують їм своє фото на одній з дошок, які висять у коридорі першого поверху, зразу біля входу у спортзал. Це показує, що наша робота дала результат, що є молоді українці в Перемишлі, які виховують в тому самому дусі своїх дітей. Саме це говорить про винятковість нашої школи.

Цьогорічний початок навчання особливий не лише для перемиської школи, але для всіх освітніх установ, які починають роботу не просто після літніх канікул, а після довгого періоду дистанційного навчання через пандемію коронавірусу, що почалася навесні 2020-го. Дирекція докладає всіх зусиль для ретельного планування занять та логістики роботи школи, щоби традиційне навчання було для всіх безпечним та не принесло великих проблем. Учні та вчителі повернулися до своїх шкільних обов'язків сповнені доброго настрою, але також і хвилювання.

— Не знаємо, як довго доведеться нам працювати у нормальному режимі, чи знов з дня на день буде-

мо змушені перелаштовуватися на віртуальну реальність, — діляться переживаннями перемиські вчительки.

Відкриття шкільного року 2020-2021 розпочала свята літургія в архикатедральному соборі УГКЦ в Перемишлі, яку очолив митрополит Євген Попович. Згодом у школі пройшла врочистість, поділена на три частини. З огляду на коронавірусні обмеження та потребу великого приміщення, вона відбулася у спортзалі. Спершу школу привітали наймолодші — свіжоспечені учні нульового класу, схвилювані першачки та вже дещо обізнані у шкільних «боях» другорічні та третьокласники. Опісля них відзначили повернення до школи учні 4-8-х класів, а згодом — ліцеїсти. Поміж подіями відбувались перерви, протягом яких зала була ретельно дезінфікована.

Слід згадати, що окрім вчителів та дирекції повні руки роботи у цьому шкільному році будуть мати також технічні працівники установи: двірники, прибиральниці, працівники їдальні, саме через вимоги перерізки температури учнів, дотримання суворих санітарних принципів та постійної дезінфекції спільного простору. Хоча користування коридорами та сходами буде обмежене до необхідного мінімуму, вже після миттєвості першого дня видно, що техпрацівникам буде нелегко. Допомогти утримати безпеку мають певні обмеження, як, наприклад, заборона входу на територію

школи сторонніх осіб, зокрема батьків учнів, які мають перелаштувати контакт з вчителями на дистанційний режим.

Уроки будуть відбуватися переважно в одному, визначеному для кожного класу, кабінеті (за виключенням фізкультури та інформатики), тобто бурхливе шкільне життя на коридорах, яке так полюбляє шкільна молодь, буде практично неможливе. Особливо переживають через це учні ліцею, у яких відбуваються вже вибрані під атестат зрілості факультативи з відповідних предметів. Молодь коментує, що у таких обставинах весь клас буде змушений сидіти на всіх предметах, незалежно від спеціалізації.

Школа буде також поділена за поверхами: першим користуватимуться учні 1-3-х класів, другим — учні 4-8-х класів, а третій займатиме ліцей. Усі учасники шкільного життя у коридорах мають обов'язок закривати лице, а якщо не мають інвалідності — не можуть користуватися ліфтом. Дирекція повідомляє, що будуть також відокремлені маршрути, за якими перемішуватимуться класи, щоби на випадок захворювання можна було легко відокремити частину будинку та знати, яку частину учнів відправити на карантин. Це в кризовій ситуації допоможе не зупинити роботи усієї школи, а лише її частини.

«Чи українці взагалі існували як народ? Вистачить елементарного знання історії Кресів»

ІГОР ІСАЄВ,
головний редактор
порталу PROstir.pl

Тема українців, Волині й УПА підняла в останні тижні градус емоцій на локальний політичний сцені на Грубешівщині. У центрі протистояння опинився історик з відділення Інституту національної пам'яті (ІНП) у Любліні, дослідник польсько-українського конфлікту на Волині Маріуш Сава. Після дискусії у фейсбуці стало відомо про щонайменше кілька позовів до прокуратури.

«Чому ми працевлаштовуємо в Інституті національної пам'яті українців?», — запитав у розпалі суперечки про «Криваву неділю» на Волині Томаш Ожуг. Це — пов'язаний із «Правом і справедливостю» секретар гміни Вербоковичі та депутат грубешівського повітового самоврядування. До цього моменту стверджувалося, що, досліджуючи польсько-український конфлікт, Сава нібито приписує відповідальність лише полякам.

У дискусії брав також участь Францішек Лясоха, син воїна Армії крайо-

вої, який заявив: «Якщо Маріуш Сава не перестане брехати, ми поведемо його до суду, досить уже цієї брехні (псевдо-ІНП) про Волинь; або відпустимо його... в Україну!!!». Томаш Ожуг продовжив: «Наші співвітчизники гинули в кошмарі (...), а Маріуш Сава стверджує, що нічого подібного не відбулося».

На початку серпня на цю ситуацію звернули увагу люблінські медіа — через те, що одна з неурядових організацій заявила про подання до прокуратури справи у зв'язку з публічними образами через національне походження. У розмові з місцевою пресою Ожуг пом'якшив свої заяви. «Я, можливо, пішов надто далеко. Але я не згоден з тим, що пише Сава, який звинувачує польський народ у тому, що сталося на Волині. Ніщо не виправдає такий страшний злочин», — наголошував він у розмові з виданням «Kurier Lubelski». Пояснюючи свої слова про українське походження Сави, Ожуг казав: «Це риторичний прийом, я проти того, щоб стигматизувати українців».

Громадськість сколихнуло те, що місцевий політик обурюється присутністю в державній установі дослідника українського походження.

«Мої предки були з Холмщини, за лінією і батька, і матері — православного чи греко-католицького віросповідання», — розповідає Маріуш Сава у коментарі «НС». — «Проте у певний момент частина перейшла на латинське віровизнання. Так, 1913 року прадід Ва-

силь зробив це під впливом нареченої. А брата мого діда, Йосипа Саву, вислали в березні 1945-го до Миколаївської області України».

Як наголошує Маріуш Сава, ідентичність людей прикордоння, якою він і займається у своїй науковій роботі (зокрема щодо Люблінщини) — це дуже складна і багатогранна річ. Нещодавно в польській пресі з'явився його текст, присвячений цій проблематиці, який автор назвав «Ludzie ukraiński».

«Це дуже особистий текст про моє походження, мої почуття у зв'язку з ідентичністю прикордоння», — розповідає Сава. — «Така складність свідомості не дуже подобалася після війни полякам «наездним», як говорили на Холмщині, тобто тим, що приїжджали з-за Бугу».

Як стверджує Сава, моноетнічний наратив про польсько-українське протистояння за Бугом принесли на Холмщину саме переселенці:

«Пан Ожуг, певно, не читав моїх статей. Такий однобокий погляд став переважати кільканадцять років тому завдяки політикам. Через емоції, травму, тривогу у зв'язку з власними міфами. Це так звана «постпам'ять», характерна для людей другого чи третього покоління після тих, що пережили травму безпосередньо. У першому поколінні все сприймалося не так однозначно, зрештою, деякі його представники навіть творили цю криваву історію. У наступних поколіннях пам'ять міфологізується, там переважають емоції. Тому й може дехто сьогодні писати вночі в інтернеті, що йому приїде в голову».

Як розповідає Сава, сьогодні на Люблінщині певні кола навіть заохочу-

ють категоричний погляд на польсько-українське минуле.

«Усі бачать, як на антиукраїнських висловлюваннях колишній воєвода, а нині — депутат Пшемислав Чарнек зробив кар'єру. Не було осуду, був дозвіл. Можна навіть засумніватися, чи наміри пана Ожуга чисті, чи це робиться просто на публіку», — наголошує історик.

Він провів не одну розмову з польськими свідками Волинського злочину. Маріуш Сава каже — вони бачать щирість і нещирість політиків, бо багато пережили і під час війни, і в комуністичній Польщі, тому переважно обережно ставляться до подібної міфологізації історії.

«Ці кола, безперечно, мають право зберігати пам'ять про Волинський злочин. Але навряд чи це дає комусь право говорити мені «геть до України» тільки тому, що хтось уявляє себе польським патріотом. Одна справа — це гордість і патріотизм, але тут ідеться про безглузді висловлювання», — наголошує Сава.

Він також бере активну участь у відновленні місцевого православного кладовища; тим часом середовища, пов'язані з Томашем Ожугом, давали зрозуміти, що їм ця ініціатива не до вподоби. До речі, публічний розголос цих коментарів тільки підбадьорив Ожуга. Нещодавно він у тому-таки фейсбуці написав: «Чи взагалі існує такий (український — ред.) народ, а якщо так, то яким чином він утворився? Щоби відповісти, вистачить елементарного знання історії Кресів».

А може, елементарного знання не вистачить? ■

Навчання в часи пандемії

Продовження з 1 сторінки

— Ми спостерігаємо за досвідом шкіл в інших державах, — коментує директор «шашкевичівки» Петро Піпка, — зокрема в Німеччині. Він показує, що головне значення мають перші два тижні, коли молодь повертається до установи після канікул. Якщо пристосуються до нових правил та будуть їх дотримуватись, є великий шанс, що будемо успішно проводити наше навчання.

— Головне — це безпека, — додає новообрана заступниця директора Йоанна Баран, — у роботі школи є багато складових, які мають між собою поєднатися, щоб все добре функціонувало.

Одним з перших успіхів на початку шкільного року є те, що більшість учнів «шашкевичівки» — громадян України — змогли повернутися до Перемишля на навчання. Серед них частина проживає в Перемишлі разом з батьками, це в основному молодші

учні, але серед ліцеїстів теж чимало молодих людей з різних місць України — від Львівщини до Харківщини. В декого з них були невеликі проблеми, особливо коли кордон у Медичі-Шегинях хотіли перетнути разом з ними їхні батьки, в яких немає дозволу на навчання чи перебування у Польщі, але ці труднощі вдалося подолати. Отже, вчителі помаленьку комплектують свої класи, беруть в бібліотеці підручники та чекають на останніх учнів, в яких виникли

проблеми з візами або іншими юридичними справами.

Коли запитуєш вчителів про головні виклики нового шкільного року, усі відповідають, що це — якнайдовше втриматися у традиційному навчанні і лишитися здоровими. Серед освітян є багато побоювань: коли учні з України поїдуть додому на Різдво та Новий рік, чи зможуть повернутися до Польщі на навчання, чи не треба буде проводити водночас два варіанти навчання: шкільного та дистанційного, та як сильно може це порушити рівновагу шансів між учнями різних форм навчання. Вчителі дорікають, що не мають нормальної бази для ведення дистанційного навчання, що їм важко перелаштуватись після довгих років традиційного навчання, якого досі ніхто ніколи не поєднував з елементами віртуальної роботи, коли живий контакт та безпосередні відносини з учнем у класі є головним елементом цілого процесу.

— У нас майже завжди, відколи існує школа, є більша або менша проблема з нестачею підручників для навчання української мови. Що взагалі говорити про віртуальні дидактичні матеріали, які відповідають програмним вимогам? — наголошує вчителька Марія Туцька.

Утім, попри всю цю непевність та напругу — у школі радше відчувається радість, що знов можна зустрітись усім разом, майже нормально розмовляти, обмінюватися посмішками та ділитися думками. Здається, після вимушених і надто довгих канікул усім бракувало цього шкільного гамору, можливості спілкування малих з великими та нагоди вдягнути свою барвисту вишивану сорочку. ■

Кася КОМАР-МАЦИНСЬКА

Фото авторки статті

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

Кінофестиваль «Ukraina! 5 Festiwal Filmowy» у Варшаві

22-25 жовтня у кінотеатрі «Ілюзіон» у Варшаві відбудеться «Ukraina! 5. Festiwal Filmowy». Цього року фільми та зустрічі з режисерами також будуть представлені в інтернеті, завдяки чому глядачі з усієї Польщі зможуть взяти участь у фестивалі онлайн.

Програма включає в себе не лише кільканадцять фільмів, що зображують повсякденне життя України, а й розмови з режисерами та активістами. Крім цього, заплановані заняття для дітей, дискусії та виставка. У програмі є також німий фільм Олександра Довженка «Земля» (1930 року) у супроводі живої музики, що виконає «Bastard Trio». З нагоди ювілею фестивалю пригадають теж стрічки, які отримали нагороду глядачів у попередні роки. Організатори запрошують до проведення спільних переглядів в осередках культури в регіонах. Більше інформації про подію на фейсбук-сторінці «Ukraina! 5. Festiwal Filmowy».

8-й Крайовий пластовий рейд

Пластуни запрошують на 8-й Крайовий пластовий рейд у гори, який відбудеться 26-27 вересня. Зараз організатори встановлюють маршрут. Учасниками походу можуть стати діти, старші за 11 років. Анкету для заповнення можна знайти на сторінці події у фейсбуці «8 Крайовий Пластовий Рейд».

«Джерела. Українські традиції і трансформації» у Черемсі

12 вересня у селі Черемха на Підляшші заплановано захід «Джерела. Українські традиції і трансформації». У його програмі — концерти фольклорних та музичних ансамблів з Черемхи, Доброводи, Вільки-Тереховської. На сцені біля Гмінного осередку культури у Черемсі можна буде побачити виступи ансамблів «Родина», «Гілочка», «Ранок», «Добриня», фольк-команди «Черемщина» та фольк-рок-гурту «Тугай Бей» з Ольштина. Відбудеться теж презентація обряду вечорниць.

Організатором події є Союз українців Підляшшя та Гмінний осередок культури у Черемсі.

Вийшла брошура «Запрошуємо в гданську школу»

З огляду на початок нового навчального року, у Гданську на міській освітній онлайн-платформі з'явилася брошура, підготовлена для нових учнів та учениць, які приїхали з інших країн і починають навчання в місцевих початкових школах. Видання містить інформацію, яку потрібно знати батькам та опікунам, а також спеціальні розділи для записів вчителів. Крім того, брошура розповідає про польську систему освіти та шкільне середовище. Є також перелік місць та можливостей, завдяки яким учні можуть розвивати свої зацікавлення, захоплення та вирішувати складні ситуації.

Завдяки брошурі «Запрошуємо в гданську школу», нові мешканці міста будуть почуватися в гданських школах як вдома, а педагогам вона допоможе донести дітям інформацію про повсякденне шкільне життя.

Видання доступне для завантаження українською, а також англійською, російською та польською мовами. За даними Пйотра Ковальчука, уповноваженого міста Гданськ у справах освіти та соціальних послуг, сьогодні у школах міста навчається 943 учнів — громадян України.

Репортаж про лемківську громаду з Лугів та Берези на TVP2

1 вересня на TVP2 транслювали сюжет про лемківську громаду з православних парафій у Лугах та Березі (Любуське воєводство), де парохом є о. Артур Грабан. Матеріал під назвою «Священник з пристрастю» з'явився у циклі репортажів, підготовлених Екуменічною редакцією телебачення. У 20-хвилинній передачі духовний наставник розповідає не лише про те, як опинився у Лугах, а також про популяризацію лемківської культури. Священник, який є сином нашого постійного автора «Лемківської сторінки» Володислава Грабана, відомий як засновник ансамблю «Lemko Tower». Завдяки його ініціативі, у Стшельцях-Краєнських відремонтовано вежу, де ансамбль проводить репетиції. Там реалізують і низку проектів, спрямованих на збереження й розвиток лемківської культури, у що активно включається місцева лемківська молодь. У 2013 році почало працювати теж інтернет-радіо «Lemko».

Крім радіо, існує й інтернет-телебачення «LemkoTV», та реалізуються видавничі проекти, зокрема видаються книжки, написані лемківською говіркою. Отець Артур Грабан є організатором «Лемківської ватри» в Лугах та кілька років керує фондом, завданням якого є допомога українцям, які нещодавно опинилися у Любуському воєводстві. Зараз організація має офіси у трьох містах воєводства. Передачу можна подивитися на сайті vod.tvp.pl (Programy redakcji ekumenicznej).

У Гданську відзначили День пам'яті захисників України

29 серпня на території консульства України в Гданську припустили прапор України на честь Дня пам'яті захисників. Хвилиною мовчання співробітники консульства вшанували усіх, хто загинув у боротьбі за незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України. Про це повідомляється на фейсбук-сторінці дипломатичної установи.

Під час відзначень консул України в Гданську Лев Захарчишин згадав про трагічні події російсько-української війни, які розгорталися на сході України 2014 року — на полях досягнених соняхів. Саме під цими соняхами сотні захисників України в боротьбі з ворогом поклали своє життя за свободу і незалежність країни. Цього дня 2014 року українські війська виходили з іловайського оточення по так званому «зеленому коридору», зазнавши найбільших втрат через віроломні дії регулярної армії Росії.

Днем пізніше, 30 серпня, в греко-католицькій церкві св. Бартоломея і Покрови Богородиці у Гданську відбулися жалобні заходи та молитва в пам'ять за загиблими захисниками України. Опісля молитви під пам'ятником Володимирові Великому присутні віддали шану українським бійцям.

Зустріч пластунів у Мриглодах-Любецьких

Фото з фейсбук-сторінки «Пласт Польща»

28-30 серпня пластуни спільно провели кілька днів на пластовій зустрічі в Мриглодах-Любецьких (Підкарпатське воєводство). На неї приїхали кільканадцять членів організації з Любліна, Варшави, Гданська, Ряшева, Вроцлава та Кракова. Пластуни долучилися до прибирання занедбаних українських могил на кладовищі в селі Верхрата. «Після довгої ізоляції через пандемію зустріч на лоні природи в колі однодумців була своєрідною перезарядкою для учасників і, надіюсь, надихнула кожного на нові пластові та особисті звершення», — пишуть на фейсбук-сторінці організації, яка у серпні успішно зареєстрована як товариство «Пласт — Українська скаутська організація в Польщі». Слід зазначити, що цьогоріч мали відбутися святкування 30-ліття відродження Пласту в Польщі. Проте з огляду на епідемію, їх перенесено на рік.

СКУ закликав світові українські громади підтримати білоруський народ

Світовий конгрес українців (СКУ) послідовно виступає на підтримку демократичних прагнень білоруського народу.

«Масові демонстрації, які відбулися в Білорусі та в світі 23 серпня, знов підтвердили прагнення білоруського народу до демократичних змін. Український народ, який і сьогодні продовжує виборювати й утвер-

джувати право на свободу та гідність, добре розуміє виклики цього непростого шляху та значення міжнародної підтримки», — наголосив президент СКУ Павло Грод. У заяві, розміщеній на сайті організації, він закликає уряди демократичних країн висловити чітку позицію щодо невизнання результатів президентських виборів у Білорусі та запровадити санкції щодо осіб, відповідальних за насильство, необґрунтовані арешти та фальсифікацію результатів виборів у Білорусі.

«Українські громади світу підтримали мирні акції та ініціативи білоруських активістів. СКУ закликає українські організації і надалі поєднувати зусилля з білоруською діаспорою та звернутися до урядів своїх країн з вимогами висловити чітку позицію на підтримку демократичних прагнень білоруського народу та вжити конкретних кроків задля захисту людських прав і свобод», — зазначив Павло Грод. Нагадаємо, що Світовий конгрес українців представляє інтереси понад 20 мільйонів людей і об'єднує у своєму складі українські організації 35 країн світу, зокрема Об'єднання українців у Польщі.

З'явилася україномовна версія часопису «Нова Польща»

Часопис «Нова Польща» фінансується Міністерством культури і національної спадщини Польщі. Він постав 1999 року з ініціативи двох видатних польських інтелектуалів, свідків жорстокого ХХ століття: Єжи Гедройця, редактора паризької «Культури», та Єжи Помяновського, письменника і перекладача російської літератури польською мовою, який до самої смерті 2016 року залишався головним редактором видання. У центрі їхньої уваги була Росія, яка впродовж останніх трьох століть домінувала у Східній Європі. Обидва редактори вважали, що Польща може «мати з Росією кращі відносини, але за однієї умови: не ціною незалежності й життєвих інтересів наших спільних сусідів».

Журнал тричі виходив українською мовою. «Ми усвідомлюємо, що українсько-польський діалог повинен звучати інакше, ніж польсько-російський», — писала у 2001 році редакція, вперше публікуючи тексти українською. «Ми впевнені, що українці й поляки мають шанс на зближення, взаємопізнання та співпрацю, впевнені, що ми його не змарнуємо, а використаємо. „Нова Польща“ охоче долучиться до цього вкрай важливого процесу... Сподіваємося, що відтепер ми зможемо частіше зустрічатися — як на журнальних шпальтах, так і на інтернет-сторінці», — цими словами починався журнал 2014-го.

Після шести років з'явилася його україномовна версія. «Дуже важливо, щоб українці, які цікавляться Польщею, мали доступ до якісної інформації про неї. Щоб могли прочитати про різноманітні аспекти сучасності: від політичних справ та соціально-економічної проблематики до культури. Причому також дуже важливо, щоб українські читачі не були змушені дізнаватися про Польщу за посередництвом російської мови. Авжеж, вона зрозуміла чи не кожному українцеві, але все-таки є чужою великій частині українського народу. Тому редакція вирішила відкрити україномовну версію проекту „Новая Польша“ — „Нову Польщу“, — читаємо на сайті видання.

Автори зазначають, що останні три десятиліття були для Польщі часом глибоких соціальних, ідейних, культурних, політичних та економічних змін. Саме на цьому вони і хочуть зосередитися. «Прагнемо, щоб портал „Нова Польща“ став не тільки якісним джерелом інформації, а й платформою діалогу між поляками та українцями», — наголошують ініціатори україномовного варіанту часопису.

На сайті проекту є кілька тематичних закладок. У статтях авторів з Польщі та України можна прочитати про важливі події, які були активними діями польського руху «Солідарність», розмови з різними громадськими активістами про заснування та роботу профспілки «Солідарність». Також читач дізнається про різні місця у містах Польщі та найпрестижніші польські вищі навчальні заклади. Окремі закладки присвячені книжкам та кіно.

Редакція складається з польських та українських журналістів з досвідом роботи у письмових виданнях, радіо та різних медіапроектах, а також перекладачі. Звичайно, є теж багато добровольців з Польщі та України. Статті та відеоматеріали, підготовлені редакцією «Нова Польща», можна подивитися не лише на сайті часопису (nowapolshcha.pl), але теж на фейсбук-сторінці проекту, у твіттері та інших соціальних мережах.

Опрацював на основі повідомлень **Павло ЛОЗА**
Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

ПОДІЇ

У Холмі вшанували пам'ять прем'єр-міністра екзильного уряду УНР

У неділю, 30 серпня, у Холмі відбулись урочисті заходи з нагоди 80-х роковин смерті прем'єр-міністра уряду Української Народної Республіки в екзилі Пилипа Пилипчука. Організаторами події були Українське товариство у Любліні та місцева Кафедральна православна парафія святого Івана Богослова.

Масштаб особистості

Пилип Пилипчук відіграв важливу роль у боротьбі за українську державність у XX столітті. Він народився у 1869 році на Волині. Освіту здобув у Інституті шляхів сполучення у Санкт-Петербурзі. Був одним з лідерів тамтешнього українського руху.

У 1917 році Пилип Пилипчук повернувся до Києва, де став доцентом теоретичної механіки Політехнічного інституту, також він брав активну участь у політичному житті. За два роки до української революції встиг попрацювати директором департаменту Генерального секретарства торгівлі і промисловості, начальником водних шляхів Дніпра та навіть міністром шляхів. Крім того, восени 1919-го Пилип Пилипчук очолював дипломатичну місію, що заклала фундамент для майбутнього підписання Варшавського договору. Після поразки національно-визвольної боротьби Пилип Пилипчук опинився у Польщі. З 1921 по

1922 роки він керував Радою народних міністрів УНР в екзилі.

У Холм колишній прем'єр-міністр переїхав лише у 1939 році. Тут він провів останній рік свого життя і знайшов місце вічного спочинку. Незважаючи на такий короткий час перебування Пилипа Пилипчука у місті, українці Холмщини неабияк шанують його пам'ять. Події на його честь вже відбувались тут у 2000 та 2010 роках. Цьогорічні ж урочистості збіглися у часі зі святкуванням сторіччя Варшавського договору, до укладення якого безпосередньо долучився Пилип Пилипчук. Отож, не дивно, що відзначення 80-х роковин його смерті привернули увагу як української, так і польської публіки.

Урочисті події

Заходи розпочались на Холмському православному кладовищі, де настоятель д-р о. Ярослав Шур відслужив панахиду над могилою Пилипа Пилипчука. Вшанувати пам'ять про ко-

лишнього прем'єр-міністра прийшли представники різноманітних державних установ: консул України в Любліні Світлана Горбовська, заступниця міського голови Холма Дорота Чеслік, керівниця філії Адміністрації маршалка Люблінського воєводства Мілена Петля, директор міського Департаменту промоції і культури Бартоломей Казьмерчак та багато інших. Почесні гості не лише виголосили офіційні промови, але й поклали квіти на могилу українського державного діяча.

Продовжились урочистості в публічній бібліотеці імені Марії Пауліни Орсетті. Тут відбувся науковий симпозіум під назвою «100-річчя польсько-українського союзу 1920 року та його наслідки в історії Холмщини».

Першою на конференції прозвучала доповідь доктора Олександра Колянчука, присвячена ролі Пилипа Пилипчука в історії України. На жаль, сам науковець не зміг взяти участь у заході через стан здоров'я. Однак голова Українського товариства д-р Григорій Купріянович представив працю колеги публіці. Аудиторія дізналась не лише про діяльність Пилипа Пилипчука у державних органах УНР, але й про його участь в українському студентському русі Петербурга та членство в Українській народно-республіканській партії.

Наступним виступив професор Мирослав Шуміло. Він розповів слухачам про передумови та наслідки укладення польсько-українського союзу 1920 року для обох народів. У своїй доповіді науковець намагався зруйнувати популярний міф про те, що Симон Петлюра пожертвував територіальною цілісністю України заради її незалежності. На думку професора, очільник УНР прагнув зібрати всі українські етнічні землі в складі однієї держави. Однак він хотів, щоб перед тим Україна здобула незалежність та укріпила державні інституції.

Період українсько-польського союзу 1920 року досліджував ще один учасник симпозіуму — Григорій Купріянович. Проте він зосередився на житті української громади Холмщини у ті часи. Історик зазначив, що становище тамтешніх українців було скрутним.

Польська влада забороняла відкривати православні церкви, а найменші прояви української культурної діяльності вважались антидержавними. Тим не менш, на Холмщині існували певні осередки національного життя, на кшталт відомого товариства «Рідна хата».

Союзниками поляків у війні з більшовиками 1920 року були не лише українці, але й донські та кубанські козаки. Цю маловідому сторінку історії відкрив аудиторії доктор Маріуш Сава. Свою доповідь науковець проілюстрував особистою родинною історією. Бабуся дослідника часто розповідала йому у дитинстві, що на її подвір'ї поховані двоє донських козаків. Вона стверджувала, що дитиною, у сім років, стала свідком їхньої смерті у бою з більшовиками. У дорослому віці Маріуш Сава вирішив перевірити родинну легенду і провів археологічні розкопки в бабусиному саду. Перед тим він узгодив усе з відповідними службами та заручився підтримкою громадських організацій. Розкопки довели, що розповіді бабусі науковця були правдиві. У саду знайшли два тіла, одягнені у козацькі однострої. Пізніше тіла козаків урочисто перепоховали на кладовищі у Любліні.

Після виступів істориків кожен присутній мав можливість поставити їм свої запитання та взяти участь у дискусії.

Кульмінацією відзначення 80-ї річниці смерті Пилипа Пилипчука став концерт на його честь. На ньому виступили молоді бандуристки Іванна Купріянович, Вероніка та Наталя Кіх, а також цимбаліст Петро Кіх. Музиканти виконали композиції «Зашуми Дніпро», «Ой, чого ж ти почорніло зеленее поле», «Хай живе вільна Україна» та інші патріотичні пісні.

На завершення урочистостей промову виголосив голова Українського товариства Григорій Купріянович. Він подякував усім учасникам заходів, а також зазначив, що подібні події є надзвичайно важливими, адже без вшанування пам'яті про національних героїв неможливо зберегти власну ідентичність. ■

Іван КИСЛОЩУК

Фото автора статті

Кошалінська конференція до століття союзу Пілсудський-Петлюра

У цьому році відзначається 100-та річниця союзу державників Польщі та України Юзефа Пілсудського та Симона Петлюри, згідно домовленостей яких II Річ Посполита визнала Українську Народну Республіку і відмовилася від намірів розширення своєї території. Цей договір, хоч і нереалізований, став прикладом польсько-українського порозуміння.

З огляду на пандемію відзначення ювілею не відбулося у квітні, коли було підписано договір, тому Кошалінський гурток та відділ Об'єднання українців у Польщі вирішили організувати наукову конференцію наприкінці серпня. За словами голови Кошалінського відділу ОУП Романа Біласа, цим заходом вони хотіли показати гарні сторінки спільної польсько-української історії.

На конференції науковці професор Роман Дрозд (історик, колишній ректор Поморської академії у Слупську) та доктор Марко Козубель (історик з Інституту національної пам'яті у Варшаві) говорили про історичні обставини союзу та героїчну оборону Замостя під командуванням генерала Марка Безручка.

— Укладення союзу, з огляду на небезпеку з боку більшовицької Росії, було в інтересах як Польщі, так і України, — зауважив Роман Дрозд. — Влада Польщі на чолі з Юзефом Пілсудським вважала, що найбільша

Професор Роман Дрозд (зліва) та доктор Марко Козубель

загроза для існування польської держави, яка тільки що повернула собі державність, йде саме від більшовицької Росії, тому потрібно її як найдалі відсторонити від кордонів польської держави. Це була так звана федеративна концепція, прихильником якої був саме Юзеф Пілсудський. Натомість Українська Народна Республіка та її війська на чолі з отаманом Симоном Петлюрою були витіснені більшовицькою армією, Україна була окупована, і йшлося про відновлення її не-

залежності. Отже, тут збіглися спільні інтереси Польщі та України.

— Мало відомих фактів, натомість таких, що виставляють союз у поганому світлі, дуже багато, — сказав Марко Козубель, який вважає, що й досі існують невідкриті сторінки польсько-українського союзу. — Те, що минуло 100 років від Варшавської битви, оборони Львова чи оборони Замостя, не означає, що все вже опрацьовано. І це не тільки тому, що у нас було кілька десятиліть комунізму. Дослідницька та популярна-

заторська робота триває постійно, й Інститут національної пам'яті (ІНП) також докладає свої цеглини до справи. Наприклад, на зламі липня та серпня відділення ІНП у Щеціні опублікувало серію брошур популярно-наукового характеру, присвячених найважливішим битвам та операціям польсько-радянської війни. І не без причини цей же період розпочинається 1919 роком та боями за Вільнюс.

— Вважаю, що генерал Марко Безручко є одним з символів братерства по зброї поляків та українців. Наша історія не проста й дуже часто ми зосереджуємось на спільних кривдах та конфліктах, натомість варто звернути увагу на позитивні символи. Тим більше, що від обговорюваних подій минуло 100 років, а та сама загроза існує і в нинішній час. Сьогодні нашому поколінню також загрожує Росія: не більшовицька чи червона, а путінська, тому ця загроза повинна нас об'єднувати. На мою думку, завдяки таким постатям, як генерал Марко Безручко, ми повинні пам'ятати про спільну історію і глибше відчувати польсько-українське братерство, — дякуючи організаторам та доповідачам, наголосив консул України в Гданську Лев Захарчишин. ■

Анна ВІННИЦЬКА

Фото авторки статті

УКРАЇНА

Освітньому процесу
в карантинні часи присвячується

Батьки українських школярів перед початком навчального року масово публікували стурбовані дописи у соціальних мережах про те, що навчальний рік в школі може знову перейти в онлайн, так і не почавшись вживу. Нервовий тон батьків зрозумілий: на всю весну, під час жорсткого карантину, родини опинилися замкненими по своїх домівках, а освітня система виявилася абсолютно неготовою перевести навчання за межі школи. Саме тому в останній тиждень серпня дорослі радісно скуповували різноманітну канцелярію в супермаркетах і з надією сліdkували за новинами з Міністерства освіти і науки України (МОН) і – що важливіше – Міністерства охорони здоров'я (МОЗ).

Навчальний рік почався, а освітній процес, незважаючи на всі «за» і «проти», все ж запустили. Діти пішли в школу, але впевненості, що вчитися вони будуть так, як до карантину, немає. Уже кілька років поспіль освіта в Україні разом із іншими соціальними сферами реформується. Загалом, процес змін – це завжди непросто, часто доводиться повністю знищити старе аби збудувати щось якісно нове. Таким наріжним каменем, через який точилися палкі дискусії, стало впровадження Нової української школи (НУШ) два роки тому. Така система включає інший, тісніший тип взаємодії між школярами і вчителем, але карантин вніс свої корективи, і навіть шести-семиліткам замість цікавих і пізнавальних уроків в ігровій формі в класі, з ровесниками – довелося опановувати комп'ютер (іноді планшет чи смартфон), а батькам набувати навичок вчителювання.

Фото – Українформ

Про те, як завершився попередній навчальний рік і чи впоралися вчителі і діти з дистанційним навчанням, ми розпитали у експертки з питань шкільної освіти, очільниці громадської організації «Смарт Освіта» Галини Титиш. «Усе було дуже по-різному і залежало від лідерства окремих директорів і вчителів, – каже вона. – В одних школах директори дуже швидко зорієнтувались і налагодили дистанційне навчання вже в перший тиждень, а в інших вичікували закінчення навчального року, так і не спромігшись організувати навчальні процеси. Так само і серед вчителів».

Пані Галина розповідає надихаючі історії окремих викладачів, які спрагло поринули у нові знання і шукали інформацію, долучалися до прямих трансляцій «Смарт Освіти» про організацію дистанційного навчання, читали тексти про це. А вже на початку карантину у багатьох вчителів не було не лише знань про те, як організувати процеси онлайн, але і ресурсів – в когось старенький несправний ноутбук, в когось смартфон старої моделі з поганим звуком, а комусь просто бракувало елементарних навичок роботи з електронними пристроями. «Вони мали швидко зрозуміти, як шукати й готувати матеріали для уроків онлайн, – продовжує пані Титиш, – як проводити уроки, розібратися з усіма платформами й підходами, зрозуміти, що вчитися в онлайні треба по-іншому, що завдання мають бути суттєво легшими, а не важчими. І що в дистанційці „менше матеріалу означає більше“: дітям потрібно більше часу на засвоєння матеріалу».

МОЗ дало школам рекомендацію з початком нового навчального року проводити уроки на свіжому повітрі, але чи зможуть всі школи орга-

нізувати навчальний процес таким чином – це вже інше питання. Дітям рекомендовано відвідувати навчальний заклад в масці і мати з собою ще одну – на зміну, також необхідно дотримуватися дистанції півтора метра, коридорами бігати – зась.

3 серпня в Україні впроваджено адаптивний карантин, коли країну поділено на чотири кольорові зони за рівнем небезпеки: червона – дуже високий рівень захворюваності, помаранчева – все ще небезпечно, коли завантаженість лікарняних ліжок для хворих на COVID-19 становить більше 50%, жовта – це постійне збільшення заражених протягом 5 днів і зелена – завантаженість лікарняних ліжок на рівні 5%. За цих умов деякі діти в школу на лінійку так і не пішли, бо їхні населені пункти опинилися в червоній зоні. Освітняни на місцях пропонують в умовах карантину не відходити від дистанційного навчання, адже в будь-який момент місто чи село може опинитися в червоній зоні, а діти і вчителі мають бути готові до моментального переходу в онлайн.

Щодо перспектив навчання уже в новому навчально-карантинному році у експертки Галини Титиш виникають питання до МОН: «Усі зрозуміли, що дистанційка потребує додаткових ресурсів. Потрібні інтернет у вчителя та учнів, комп'ютер, іноді хороша камера на телефоні, щоби записувати уроки чи демонструвати досліди. Також хтось має оплачувати поділ класу на групи в умовах карантину, навчання дітей у кілька змін, роботу вчителя з групою учнів у класі й тими, які на самоізоляції та навчаються дистанційно, закупівлю всіх необхідних миючих засобів, дезінфекторів, масок, щитків, часте прибирання приміщень тощо. Але наш нинішній тимчасово виконуючий обов'язки міністра освіти і науки Сергій Шкарлет не зміг добитися виділення з коронавірусного фонду грошей на це. Освіта дуже постраждала від пандемії, в освіти забрали 4,9 мільярди гривень на боротьбу з ковідом, і дали 0,00 грн на подолання наслідків». Крім зазначеного, маємо розуміти, що у шкільного процесу досі немає якоїсь єдиної онлайн-платформи, де могла би бути загальна методична база для вчителів та матеріали, з якими вчитель може якісно підготуватися до уроку. Нинішній МОН освітяни поза очі вже називають «міністерством рекомендацій», бо нічого іншого важливого для освіти МОН поки що не робить.

То що ж діти? Як їм адаптуватися до таких непередбачуваних і часто непослідовних дій дорослих, зокрема чиновників? Коли сьогодні обіцяють свято на 1 вересня, а завтра через брак лікарняних ліжок в сусідніх регіонах у твоє місто привозять додаткових хворих і воно раптом опиняється в червоній зоні (це реальний випадок одного з районних центрів). Як вчитися не тільки шкільних предметів, а й навичок соціального життя, коли необхідно вміти співпрацювати в колективі, вчитися проживати конфліктні ситуації, набувати лідерських якостей і, зрештою, контактувати з живими, не віртуальними людьми?

Залишається лише сподіватися, що дистанційна освіта, до якої тепер набагато більш відповідально підходять як вчителі, так і учні, стане такою ж важливою навичкою у викликах майбутнього дорослого життя, адже цей вірус може бути не останнім, а карантин – не найдовшим у реаліях планети, на межі екологічної катастрофи. ■

Жанна КУЗНЕЦОВА

ПУЛЬС
УКРАЇНИ

● **Австралія продовжила санкції проти Російської Федерації, запроваджені за окупацію Криму та війну на Донбасі.** Про це повідомив міністр закордонних справ Дмитро Кулеба під час брифінгу. Санкції триватимуть наступні три роки або до виконання Росією своїх зобов'язань за Мінськими угодами. За словами Кулеби, до австралійського санкційного списку входить 37 компаній та 101 людина з Росії.

● **У Херсоні відбувся фестиваль «Dream GogolFest».** 4-6 вересня організовано низку мистецьких заходів. Зокрема, концерт гурту DakhaBrakha «І корабель пливе», кінопокази, концерти електронної музики, освітні заходи, вистави та перформанси. День перед цим, 3 вересня, із залізничного вокзалу в Київ відправився поїзд «ГогольTrain», який доправив до Херсона учасників фестивалю. В потязі пасажери змогли відвідати виставку, долучитися до мистецтва перформансу. В потязі діяли також музична та електронна сцени. Вартість квитка включала доїзд на подію і повернення, а також вхід на кінопокази, абонемент на нічну сцену, освітню програму в рамках «ГогольFest'u».

● **В Україні – новий антирекорд з захворювань на COVID-19.** За 4 вересня підтвердили 2 723 нових випадків зараження коронавірусом, загальна їх кількість сягнула 130 951. 937 пацієнтів одужали, а 51 – помер від ускладнень. Найбільше хворих виявили на Харківщині та Києві. 371 і 319 випадків відповідно. Також в Одеській області зафіксували 225 нових випадків, у Тернопільській – 206, Львівській – 196, Чернівецькій – 162, Івано-Франківській – 160, Хмельницькій – 108. По 100 нових хворих у Закарпатській та Чернігівській областях. Усього за час пандемії 2 761 пацієнт помер від ускладнень та 60 613 людей одужали.

● **Нове липнєве дослідження центру Разумкова з фондом «„Демініціативи” імені Ілька Кучеріва» показує, що майже половина українців (49%) не довіряють президенту Володимирі Зеленському.** Тих, хто довіряє – 44,4%. Верховній Раді не довіряє 75% громадян, уряду України – 72%, державному апарату (чиновникам) – 78%. Високим є рівень недовіри до судової системи загалом (77,5%). Натомість українці довіряють Збройним силам (65% опитаних), Церкві (63%), волонтерським організаціям (63%), Державній службі з надзвичайних ситуацій (53%), добровольчим батальйонам (53%), Державній прикордонній службі (52%), медіа України (50%), Національній гвардії (49%), громадським організаціям (47%). Спостерігається тенденція зниження рівня довіри до органів влади. У грудні минулого року недовіру до президента висловили 31% громадян.

● **Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення анулювала ліцензію на мовлення радіостанції «Прямий-FM».** Про це повідомляє телеканал «Прямий», який пов'язує із колишнім президентом Петром Порошенком. Генпродюсерка телеканалу Світлана Орловська заявила: «вперше за цю історію Нацради виноситься подібне рішення щодо анулювання усіх ліцензій», хоча раніше в аналогічних випадках виносили попередження. На її думку, триває тиск на канал. Член Нацради Олександр Ільшенко зазначив, що компанія вже почала мовлення на частині частот, але не освоїла одну частоту і не звернулася до Нацради вчасно з цього приводу.

Володимир В'ятрович, який узяв участь в онлайн-засіданні, назвав це політичним тиском. Компанія може оскаржити рішення Нацради.

● **Шевченківський райсуд Києва відібрав п'ятьох кандидатів у присяжні у справі вбивства журналіста Павла Шеремета.** Автоматизована система вибере серед них трьох основних і двох запасних. На засіданні були присутні усі троє підозрюваних у справі, а також туди прийшло багато журналістів. Наступне слухання відбудеться 28 вересня о 15.00.

Український журналіст білоруського походження Павло Шеремет загинув у 2016 році внаслідок вибуху авто. 12 грудня 2019 року поліція назвала підозрюваних у вбивстві – лідера гурту Riffmaster, військового Андрія Антоненка, кардіохірургиню та волонтерку Юлію Кузьменко та військову медсестру Яну Дугарь.

Підготувала Христина ЗАНІК
на основі новинних повідомлень

ПОДІЇ

Міжнародне вуличне свято у Варшаві

У неділю, 30 серпня, на Краківському передмісті у столиці вже 12-й раз пройшов традиційний вуличний фестиваль – WielokulturoweWarszawskieStreetParty. Метою фестивалю є популяризування багатокультурності. Організатори намагаються показати різноманітність мешканців Варшави – через взаємне спілкування, презентацію національної музики і танців, традиційних страв і смаколиків вони спонукають до пізнання кольорової мозаїки інших світів. Не забракло у цьому році на фестивалі і українців – вперше в ньому взяв участь гурт «Мальва», що популяризує українську пісню в Польщі.

У цей день ще поблизу Старого міста можна було з легкістю почути музику. Баси від ударних і дзвінки голоси виконавців змушували шкіру покриватися шаром «мурашок». А чого був вартий зовнішній вигляд гостей фестивалю в національних костюмах зі смачною їжею в руках, запах якої заповнив вулиці Варшави. Святкова атмосфера автоматично підіймала настрій у похмуру погоду. Одразу стало зрозуміло, що фестиваль пройде вдало.

Вдовж Краківського передмістя розташувалася низка наметів, прикрашених абсолютно по-різному. Серед натовпу снувала китайка та закликала до свого намету, аби захиститися від коронавірусної інфекції за допомогою «великого китайського секрету».

Навколо намету США були розставлені маленькі прапори й американки презентували програму «Aurait», яка полягає в тому, аби поїхати в Штати, жити в американській родині та доглядати за їхніми дітьми. Це дозволяє також подорожувати і вивчати мову.

Біля турецького намету у повітрі висів неймовірний «східний» запах, який не сплутаєш ні з чим, – це баклава. На «турецькій зупинці» прилавок був заповнений десятками смаколиків, а люди юрилися, намагаючись отримати свій ласий шматочок.

Ельмі Абді, засновник «Фонду для Сомалі», пропонував написати на дошці біля сомалійського намету щось гарне для відвідувачів фестивалю, після чого можна було отримати якийсь приз. Одним з них, наприклад, був блокнот-планер з інформацією для емі-

грантів, де зазначені всі необхідні контакти для комфортного життя іноземця в Польщі.

Вбрані у типове французьке вбрання господарі французького намету продавали мило власного виробництва. Аромати заповнили намет, загіпнотизувавши гостей фестивалю. А інакше як ще пояснити той факт, що біля французів стояло близько 30 осіб, не відходячи від прилавку?

У повний розпал фестиваль увійшов о 13-й: музика зазвучала голосніше, люди стали пританцьовувати, з усіх боків почали лунати оплески і перші артисти з'явилися на сцені.

По українському прапору можна було одразу побачити, де шукати «наших». Ось вони – у вишиванках, з посмішками, махають руками десяткам інших українців – це гурт «Мальва», що представляє Україну на фестивалі. Артисти завзято виконали популярні українські композиції, отримавши оплески від земляків.

Ярослав Костів, засновник гурту, розповів, що музична студія «Мальва», яка спрямована на популяризацію української пісні в Польщі, створена усього пів року тому. «Ми вперше беремо участь у цьому фестивалі, – сказав Костів. – Вважаю, що українська пісня має лунати не лише в Україні, бо нас дуже багато тут, у Польщі. І буде більше й більше. Тож сьогодні ми представимо наш колектив, який ще неодноразово братиме участь у цьому заході».

Цей фестиваль створений для того, аби нагадати людям, що хоч ми всі і різні, але варто поважати традиції не лише своєї країни, а й чужої. «Ми хочемо, аби з кожним роком до фестивалю долучалося якомога більше людей, – розповіла координаторка проекту Сюзанна Длужневська. – Ми завжди підтримуємо будь-яку ініціативу, тож для того, аби взяти участь наступного року, варто лише зв'язатися з нами й поділитися своєю ідеєю, яку ми постараємося втілити якнайкраще». За її словами, через пандемію коронавірусу цього року організаторам було нелегко. Вони витратили більше часу й коштів на проведення заходу, вимушені були забезпечити гостей дезінфекторами, масками й простором для дотримання дистанції. Але фестиваль все-таки відбувся і традиційно порадував усіх мешканців Варшави. ■

Єва КРАВЧУК
Фото авторки статті

Відео доступне за QR-кодом

П'ять експонатів музею в Познані, які говорять українською

Частиною постійної експозиції Етнографічного музею в Познані є виставка «Rzeczy mówią» («Речі говорять»). Тут зібрано сімдесят чотири експонати, котрі прибули до музею з різних країн та регіонів. «Речі говорять багатьма мовами» – переконує надпис у музейній залі. Показуємо вам ті, які вміють говорити українською.

Гуцульський келеф

Келеф – це різновид ціпка, який був обов'язковим елементом святкового одягу чоловіків на Гуцульщині і не виступав ніде окрім цього регіону. Це – ознака влади та старшинства, його символіка є званою до сьогодні. Зараз у Польщі келеф традиційно є символом командирів карпатських бригад та дивізій.

Ціпок, представлений у музеї в Познані, виготовлений на початку минулого століття у селі Річка, що на Івано-Франківщині. Це – витвір рук Марка Мегединюка, українського народного різьбяр. Для створення келефа були використані такі матеріали, як дерево, латунь, скляні намистини. Вважається, що Марко Мегединюк був одним із перших майстрів, які розпочали інкрустувати вироби з металу та дерева бісером.

«Готовий та відполірований виріб ділить Марко Мегединюк на поля, в визначених місцях робить в дереві невеликі заглиблення розміру намистин, після чого бере намистину на змашену смолою шпильку і впускає її в ямку. Коли дістає шпильку, намистину утримує залізним валиком, завдяки чому вона «вскакує» в ямку, у якій смола після того, як затвердіє, тримає її. Це вимагає надзвичайної уваги та терпіння. Мотивами для оздоблення слугують йому візерунки вишиванок, що надзвичайно розкриває красу його виробів, які роблять дуже хороше враження», – писав у 1902 році дослідник Гуцульщини Володимир Шухевич.

Покутський декоративний кахель

Виготовлено цей кахель було у дев'ятнадцятому столітті, як оздобу для печі. Це – зразок покутської

кераміки, витвір рук Олекси Бахматюка із міста Косів Івано-Франківської області, якого вважають основоположником цього стилю. Він створив свою особливу манеру розпису, яку з часом почали наслідувати й інші майстри. Між іншим, особливостями цієї манери стали постаті, що стоять у профіль, жінки в блузах і довгих спідницях, широко представлений світ флори та фауни.

Цікаво, що на кожній зі своїх печей Олекса Бахматюк, як і інші майстри того часу, зображував святого Миколу, обабіч голови котрого було зображено дві цифри, що означали дату виконання печі. Завдяки цьому дослідники змогли відслідкувати як розвивався стиль майстра.

Голуб-зозулиця, що родом із Тернопільщини

Зозулиця – глиняна пташка-свищик, що здавна виконує функції дитячої іграшки або амулета для українців. На Гуцульщині та Буковині функціонувала також як музичний інструмент – існують різні види зозулиць, які можуть видавати звуки від сопрано до басу. Такі свищики наші предки почали створювати ще сім тисяч років тому, в часи існування Трипільської культури.

Ближче до нашого часу виготовлення зозулиць часто було побічною продукцією гончарів. Їх купували, коли здійснювали великі закупки на ярмарках: глиняні пташки були формою гостинця для дітей, який приносили з міста поруч.

Зозулиця, що знаходиться в Етнографічному музеї Познані, була виготовлена у 1934 році в місті Кременець, що на Тернопільщині. Для її створення було використано лише білу глину. Майстер невідомий.

Фото авторки статті

Матір Божа Покрова, написана на Івано-Франківщині

Це східнопокутський образ, що був намальований на склі у дев'ятнадцятому столітті. Батьківщина ікони – село Старі Кути в Івано-Франківській області. Придбали цю картину музейники у 1934 році.

Іконопис на склі став популярним на теренах Покуття, Гуцульщини та Буковини у середині дев'ятнадцятого століття, а вже на початку двадцятого ця традиція, витіснена більш дешевими друкованими репродукціями, перервалася. Образи цього періоду також називали «червоними», адже на них переважала яскрава червона фарба. Що також характерно – такі ікони практично неможливо було знайти в храмах, зазвичай вони прикрашали стіни звичайних сільських хат.

Важким завданням є збереження пам'яток цього іконопису. Крім того, що скло є крихким матеріалом, ікони, що на ньому написані, вкрай важко реставрувати через верстви фарби, які накладені в іншій послідовності, ніж на полотні або папері.

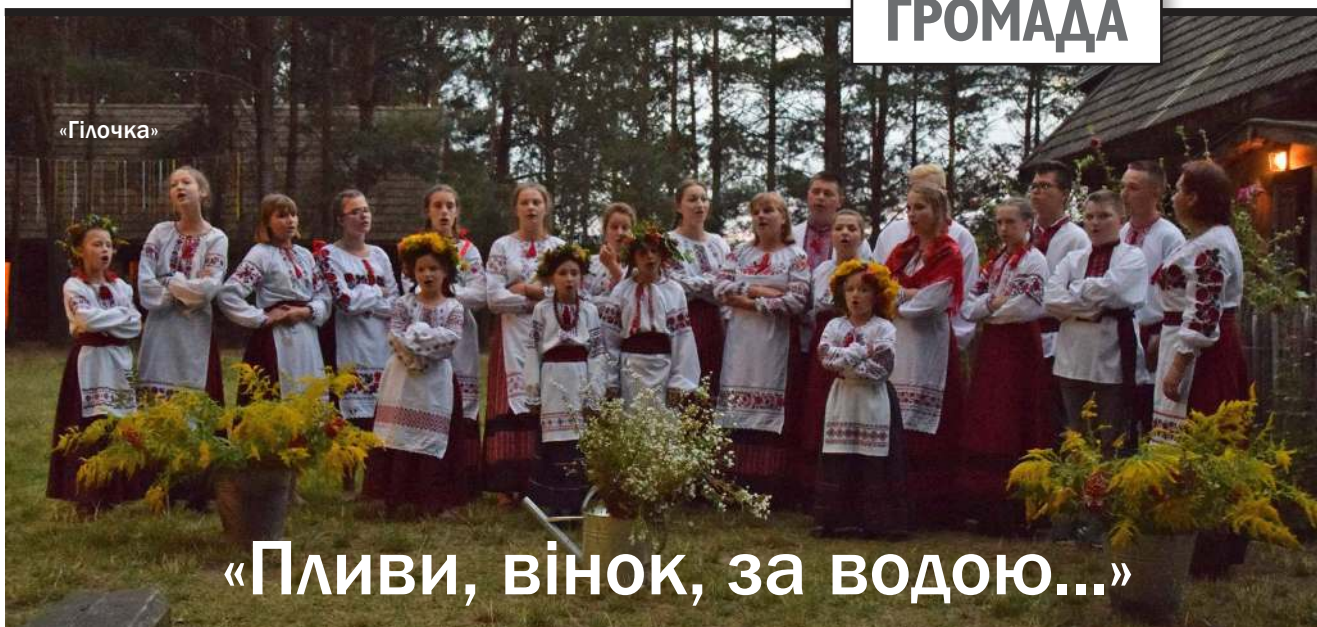
Ярмулка зі Львівщини

Цей чоловічий головний убір, традиційний для євреїв, виготовили у місті Сокаль Львівської області. У 1908 році Йонас Хоровітц передав ярмулку в дар музейникам Познані. За словами колишнього власника, її було виготовлено у 1764 році. Якщо ця цифра вірна, ярмулку можна вважати найстарішим таким головним убором у музеях Польщі.

Призначенням її було накриття голови під час урочистих подій, що проходили у храмі в Сокалі. Для виготовлення ярмулки використали блискучу тканину, полотно, металеву фольгу, блискітки, паєтки, сутаж, золоті та срібні нитки, ручну вишивку та мереживо szpanier arbat. Найявністю цього мережива породжує сумніви щодо року виготовлення головного убору, адже оздоблення szpanier arbat стало популярним лише у дев'ятнадцятому столітті. На думку деяких дослідників, справа у тому, що воно було нашите пізніше, ніж виготовлений сам убір. У будь-якому випадку, це один з найстаріших та найцінніших експонатів музею. ■

Аліна КУВАЛДІНА

ГРОМАДА

«Пливи, вінок, за водою...»

Фото автора статті

Середина липня – коли святкують фольклорно-фолькове «На Івана, на Купала», яке у 1996 році почав влаштовувати Союз українців Підляшшя, – з початком літа не збігається. Все ж це початок циклу свят, які зазвичай відбувалися влітку на відкритому повітрі у Дубичах-Церковних та Черемсі, а завершувалися «Підляською осінню».

Цього ж року, зрозуміло, довелося відмовитися не лише від багатолюдного, з тисячами глядачів, купальського заходу над дубицьким водосховищем Бахмати, але й від більш камерних весняних подій, організованих підляськими активістами, – конкурсів читання поезії «Українське слово» та пісенного «З підляської криниці» (вони мають відбутися восени). Без діла, однак, сидіти важко, отже Союз українців Підляшшя, Товариство друзів скансену в Козликах і Підляський науковий інститут вирішили все-таки свято провести, хоч з огляду на ситуацію, у форматі по суті камерному, з невеликим колом виконавців та з обмеженою кількістю глядачів.

Місцем для влаштування культурного заходу, який потрібен, за словами одного з учасників ансамблю «Родина», «щоб культура не всохла і не забулася», став невеликий закритий простір підляського скансену поблизу села Козлики, на межі сільських гмін Більск та Нарва. Цей об'єкт не лише обгороджений, але ще й із виходом на берег річки Нарва, отже умови, щоб все було «по-купальському», тут є. З огляду на обумовлену пандемічними заборонами невелику кількість учасників, цього «Купалу» не дуже рекламували. Все ж ті, кому цікаве українське культурне життя та хто слідкує за анонсами в медіа, могли знайти запрошення на суботу, 29 серпня, до Козликів з попередженням,

що фестиваль «На Івана, на Купала. Літні зустрічі з українським фольклором» відбудеться в абсолютно новому форматі, а його лейтмотивом будуть рослини – квіти, трави та фрукти, які відіграють важливу роль в українській літній традиції. І правильно – бо ж літо це не тільки важка праця традиційних хліборобів (модернізованим та механізованим легше, але переживання, чи погода дозволить виростити та зібрати гарний врожай, не змінилося). Це й радість з краси квітів та смаку свіжозрілої садовини, а «квітку» освячують не лише «на Яна» (Різдво Іоана Хрестителя), але й «на Спліне», тобто на Успення Пресвятої Богородиці, яке було днем раніше, у п'ятницю.

«Імпреза імені Купала» проходила поетапно. Спочатку на столах під дашками, в тому кутку скансену, де його творці і господарі «з-правіку» запалюють вогнище, розклали свій крам Ірина Киризок та Єва Степанюк, які о третій годині пополуночі почали майстер-класи підляських традицій. У першій з них була тема «Використання квітів і трав у традиції підляського села», отже на її столі засяяли кольорами та запахтіли (зокрема полин) городові і польові квіти та зілля, з яких підляські селяни робили традиційні «квітки», що їх освячували в церкві, а потім сушили та вживали у різного роду сакральних та магічних діях. Ірина Киризок про це все детально розповідала, а практич-

ною частиною її лекції стало плетіння вінків, якими різного віку учасниці майстер-класу прикрасили собі голови. Натомість Єва Степанюк навчала дітей «Використання традиційних підляських рослинних орнаментів на пряниках». Виявляється, що з пряного печива та кольорової кондитерської глазури також можна отримати витвір мистецтва, до того ж із національним колоритом. Пряники Єви Степанюк були прикрашені орнаментами, на які її надихнула вишивка та прикраси, типові для підляських хат саме над річкою Нарвою. Звісно, для малят це був перший урок такого етномистецтва, що поєднує в собі гарне і смачне, отже високого творчого рівня від них не вимагалося.

На жаль, наші села не лише пустіють, але й бідніють, а навіть і зовсім гине все культурне багатство колишнього життя, про яке міські діти і молодь часто вже мало що чули, адже щораз частіше не мають вони вже бабусь чи інших родичів на селі. Тому на розповідь про літні традиції на Підляшші до клуні, яка колись наповнялась у серпні літнім врожаєм, а зараз виповнює роль концертного та конференційного залу, запросила головна організаторка заходу Людмила Лавович.

Доповідь в клуні почалася о шостій вечора, а в цей час на подвір'ї перед хатою збиралися вже ансамблі, які прибули на свято, щоби виступити з концертною програмою. Це стало також нагодою, щоби провести імпровізований фотосеанс – було ж би гріхом не використати особливе світло «магічної години» та гармонійні з природою дерев'яні будівлі.

Коли почалися пісенспіви – почав їх «Ранок», продовжили «Родина», «Гілочка» і «Добрина» – сонце спочатку ховалося за куші, які ростуть на нарвянських берегах, а потім і зовсім зникло за обрієм. Ніч, хоч і чорна, але ж розспівана. Та розсвітлена огнями на вінках, з якими хоровод попрямував на берег Нарви. І там під акомпанемент пісні жбурляли дівчата сяючі купальські вінки на водяне плесо, і вони – ніким не стривожені – відпливали з течією Нарви, «річки, як билини, хоч і Київські над нею гори».

Коли всі повернулися на подвір'я, перед хатою знов почалися пісні. Як колись, без електронного підсилення, заспівав хор міста Гайнівка. А завершив концерт виступ гостей з Варшави – ансамблю «Wугај», що спеціалізується на старих піснях. Кому ж було мало – міг ще сам співати, адже «старі бувальці» скансену тут же взялися за розпалювання вогнища. ■

Юрій ГАВРИЛЮК

Пам'ять про минуле рятує від небуття

28-29 серпня на прикордонні з Україною відбулися релігійні, молитовні зустрічі під назвою «Пам'ять, яка об'єднує»

Заходи розпочав молебен до Богородиці в корчминській церкві, яка є найстаршим дерев'яним храмом на Люблінщині та одним з найдавніших у Польщі. З цього села походить також чудотворна ікона XVII століття, яка після реставрації зберігається у Люблінській церкві. Ще з XIX століття у Корчмині, який після Другої світової війни розділив на дві частини польсько-український кордон, відбувалися урочисті релігійні святкування на Успення Богородиці. Цього року, з огляду на коронавірусні обмеження, учасники не змогли перейти на український бік, щоби провідати чудодійне джерело.

Далі заходи продовжились у Кривіці, на цвинтарі, який є єдиною збереженою пам'яткою минулого, де наступні покоління нащадків можуть молитвою згадати своїх рідних предків.

Заходи в Лісках та Білостоці були присвячені вшануванню пам'яті непересічних релігійно-громадських діячів – подружжю о. Мирослава та Євгенії Ріпеських. Вони до переселення творили славне минуле Лісок, організувавши «Просвіту», «Кооператив», товариство «Союз українців», церковний хор, велику бібліотеку, охоплюючи своєю діяльністю дітей і молодь. Але 1947 рік все це обірвав, тож подружжя разом з парафіянами мусило покинути свою батьківщину – в рамках акції «Вісла» їх примусово депортували до Хшанова біля Елку. Проте, незважаючи на політичні репресії з боку комуністичної влади, вони і далі продовжували свою активну діяльність на благо української греко-католицької громади.

Учасники молитовної прощі, які з'їхалися з усієї Польщі, збиралися на літургії у місцевій церкві, побудованій у 1872 році. На жаль, церква зараз перебуває в аварійному стані і потребує негайного ремонту – вона чекає, щоби небайдужі взяли її під свою опіку.

Після служби відбулася панахида на могилі біля храму, де поховано понад сотню мешканців Лісок та навколишніх сіл, які загинули за свою національну та церковну приналежність у 1944 році. Далі всі подалися на цвинтар, щоб згадати добрим словом відданих та безкорисливих о. Мирослава та Євгенії Ріпеських, які в своєму заповіті виявили бажання, щоби після смерті їхні тлінні останки повернули на рідні їхньому серцю землі.

Наступним пунктом програми стало село Білосток, де розташовано відновлений волонтерськими силами після знищення пам'ятник молодим двадцятилітнім воїнам Української повстанської армії (УПА), вбитих енкаведистами. Перед війною Білосток і Ліски були поєднані в одне ціле, тут знаходилася церковця, станції хресної дороги, джерело та криниця, біля якої вже традиційно відбулося освячення води.

Захід завершився на впорядкованому нащадками колишніх мешканців цвинтарі в Ульгівку, де люди рятують від небуття останні сліди про своїх близьких та рідних.

29 серпня подія продовжилася у Верхраті на Любачівщині, де на старому кладовищі, який почистили учасники пластового табору в Мриглодах, відбулася панахида. У селі збереглася ще мурована церква св. Юра з 1910 року, поблизу якої знаходиться дерев'яний хрест з 1938 року, пам'ятка хрещення Київської Русі.

Наступною точкою відвідин був Монастир – місце відоме тим, що тут з XVII до XIX століття існувала василіанська обитель, в якій була чудотворна ікона Богородиці. Після знесення монастиря австрійським урядом ікону перевезено до монастиря у Крехові. При монастирі теж знаходилася дерев'яна церква з 1678 року та каплиця з 1900 року, які проіснували до 1947-го. Поруч фундаменту будівлі розміщена могила воїнів УПА, біля якої було проведено заупокійну молитву за участю прибулих з усієї Польщі пластунів, місцевих жителів та паломників, що приїхали з півночі та півдня.

Неподалік від василіанського монастиря на початку XX століття жив, шукав натхнення для своєї місії та отримував духовну та матеріальну підтримку святий брат Альберт (Хмельовський), близький друг митрополита Андрея Шептицького, який у своєму кабінеті мав найбільш його відому картину «Ессе Номо».

Свідченням релігійності населення на території теперішнього прикордоння є оточене культом місце «Під Буком», розташоване в лісі між Монастирем та Мриглодами. Згідно з переказами, тут знаходився великий бук, біля якого чудесним способом з'явилася Божа Матір. На цьому місці в 90-х роках минулого століття збудовано нову капличку з копією ікони, колись Верхратської, а тепер Крехівської Богородиці, в якій і пройшла святкова літургія, а згодом відбулося, згідно з обрядом, посвячення квітів та фруктів.

Після святкувань усі повернулися додому з переконанням, що спільна пам'ять про особливих людей та відомі сакральні місця формує спільну ідентичність та окреслює відчуття спільноти. ■

Стефан БАТРУХ
Фото Івана Тарапацького

Ми на віртуальній 38-й «Ватрі» в Ждини і в Новій Веси

Правда історії є все потрібна, хоч часто боляча

Вшитки знаме, што історія є все найліпшом вчительком життя для люди чи народів. В минулим часі є правда, записана в подіях тих добрих і поганих. Наша християнська віра забороняє судити другу людину. Тото право має лем Бог, а нам лішат ся віра, што каждый человек хце ту на землі лем будувати добро і мудріст, хоч деякі діла на те не вказуют. Як повідают – человек має право ся милити.

Владика о. Юліан Гойняк, о. Мирон Михайлишин з групою прибувших на могилі о. Василя Масцюха в Новівси в час віртуальної 38-ї «Ватри» в Ждині

Як лемко, котрого предки жили в Новівси од віків, та заступник голови Обєднання лемків, разом з невеликом (през епідемію), групом Новівсян, і не лем, віддав чест пам'яті наших предків: на могилі колишнього Апостольського адміністратора Лемківщини отця митрата Василя Масцюха, на могилах інших священників парохії Нова Вєсь і Лосє та на могилах колишніх мешканців Новівси. Хоч ту кус є жаль, што гнеска памятників не за дуже на нашим, віковим цмінтері в тим селі. На жаль, церкви юж не ма, бо спаліла ся по нашим вигнаню в 47 році, хоч деякі повідают, што єй підпалено...

Наша молитовна стріча на новівсянським цмінтері була 17 липця — в часі, коли одбивала ся віртуальна 38 «Ватра» в Ждини. Організатором єй бив отец митрат Юліан Гойняк, котрого тато, Петро Гойняк, бив родом з Новівси та іщи перед вигнанням бив дяком в парохіях Нова Вєсь і Лосє. Поминальну молитву — панахиду очолів владика вроцлавско — гданський Володимир Юшак разом зі згаданим отцем митратом Юліаном Гойняком та отцем Мироном Михайлишином. Ту треба ціж згадати, што медже людми, яки в тот час билі в Новівси, була ціж пані Марія Гойняк, жена пана Петра та мама отця Юліана. Тота наша стріча на цмінтері в Новівси була не перший раз. Од юж пару років отец Юліан організує нагробні панахиди в Новівси, Лосю, чи Бересті. Але то ціж роблять інші священники греко-католики в ватряним часі і то є барз крас. Подяка за таку ініціативу.

Дорога життя адміністратора Лемківщини

А тепер кус інформації з життя Василя Масцюха, котрі потверджают, з єдної страни, його знання богословія, а з другої — як владика ся затратив національні. Він жив в часі, коли наши люде прибували відповісти собі ким є. На жаль, тото хтілі використати чужі люде, щоб знищити наш віковий звязок з традиціям християнської місії Кирила і Мефодія, а потім з християнством і традиціям Київської Руси. І, на жаль, деякі наши люде далі ся так використовувати, а гнеска то є барз прикре для нас, бо вказує трагічний їх шлях життя, на котрим не було юж можливос-

ти завернути. І то є найвєкша трагедія в житті отця митрата Василя Масцюха.

Василь Масцюх вродив ся 30 марця 1873 рока в Новівси. 12 листопада 1899 рока бив висвячений. В роках 1899-1903 студіював у Львові та в Відні. 24 квітня 1903 рока отримав ступінь доктора на Віденським університеті. А потім в роках 1903-1916 працював, як професор права канонічного, в Децезіяльним інституті теології в Перемишлі. В 1918 році бив доцентом на Львівським університеті, а в роках 1920-1934 парохом в Горожанній-Велькій.

11 грудня 1934 рока бив покликани як Апостольський адміністратор Лемківщини, хоч скоріше од той адміністрації відмовив ся Микола Нагоряньський, так што не за барз духовенство греко-католицке хтіло підняти ся діліня з перемиском єпархійом. Апостольську адміністрацію Лемківщини покликав папа римський Пюс XI і мала існувати на пробу лем през 10 років. В повстаня єй дуже сильно билі заангажувани польски влади, в тим кардинал Гльонд та генерал єзуїтів кс. Ледуховський. Адміністрація обняла 118 парохій, 309 сел та 13 8045 вірних. Било 9 деканатів, котри скоріше билі в єпархії перемискій: Буківско, Горлиці, Грибів, Динів, Дукля, Коросно, Мушина, Риманів, Сянік.

Чини отця митрата

А тепер кус контроверсійних фактів з життя священника Василя.

Для греко-католицької церкви позитивним явищем било затримання переходу сіл на православ'я. А для цілої громади, што отец прибував затримати, і то му ся вдало, хоч не всяди, сварки медже православними а греко-католиками.

Але тих поганих речи еднак кус било...

20 серпня 1935 рока підписав договір з греко-католицьким владиком — ціж лемком — Йосафатом Коциловським, щоб перенести священників проукраїнських з Лемківщини, і не важне било, што віками тоти лемківски роди священничи жили на рідній лемківській землі, втвди в перемискій єпархії, а на адміністрацію Лемківщини перенесено священників старорусинів чи москальофілів часто нияк незв'язаних етнічні з нашим земльом.

Адміністратор Лемківщини, як на своє місце резиденції, мав признаний

Риманів, де не било ані церкви, ані за дуже греко-католиків. Уряд польський признав спеціальну пенсію для адміністратора та для трьох його співпрацівників, без згоди польского Союму. 20 грудня 1934 рока польський міністер освіти Єнджеєвич особисто приняв митрата та підтримав його. 18 січня 1934 рока новообраний адміністратор приїхав до Сянока. Бив урочисто вітаний на двірці през старосту повітового. Наступного дня, в свято Йордану, о. митрат відправив літургію, на котрій ціж било барз дуже духовенства та гарнізон війська польскогого.

В 1935 році дошло до конфлікту адміністратора з керівництвом Українського національно-демократичного обєднання (УНДО). Оно мало жаль до отця митрата за переносиня священників до перемискої єпархії. Адміністратор Масцюх звернув ся о поміч до митрополита Андрея Шептицького. Митрополит порадив, щоб адміністратор безпосередні звернув ся до посла Кудрика з той партії. Митрополит не мав впливу юж на адміністрацію, а отец митрат што-раз вєще чув ся опущений і самітний.

Ту хтів бим підкреслити позитивне діяня отця Масцюха во Фльоринці, котра в тим часі переходила, а деякі вважают, што повернула на православ'я. До села того спровадив він отців монахів студитів. Монахи провадили місійну послугу, але і ціж вчили Фльоринчан ліпшого газдування, вказуючи новини, котри билі в тим часі впроваджани по вшитких селах Європи. До Фльоринки заїхав ціж о. Климентій Шептицький, брат митрополита Андрея. Барз приемна была то стріча. Вона живе до гнеска в пам'яті лемків. В мойй родині є історія з той стрічі, як дідо отця митрата Юліана Гойняка — Василь Гойняк — просив монаха Климентія, щоб взяв на науку до Унева його молодшого сина Юліана. Шептицький відповів, што не може, бо влада польська не позвалять на те, щоб наши могли ся вчити в Уневі. Думам, што про тоти діяня і знав о. Масцюх. Як тяжка та блудна була дорога адміністратора — вказує ціж його проба покликания школи та семінарії для лемківських дяків та лемківських священників. Хоч в його думках то било наше руске, котре і мі не є чуже, лем щоб нас лучило під каждым кутом зо Львовом і Києвом, а не Московійом.

Адміністратор в 1935 році створив школу дяків-жаків в Воробліку-Королівським. Вчили там, між іншим, о С. Пільх, о. Ю. Полянський, М. Колович, С. Барна, О. Еукула. На початку зголосило ся 8 учнів. Школіня било безплатне та мало тривати два роки. Але нич з того не вишло — школа впала ...

Подібні било зо семінарієм. ААЛ категоричні одтяла ся од перемискої семінарії, для того прибувала створити тоту «свою».

Перших 6 кандидатів адміністратор передав до польской ченстоховської семінарії, котра ціж мала своє місце в Кракові. Тото підтримував владика римо-католицький Кубіна. Семінаристи там малі ходити на виклади на Ягелоньським університеті, а на молитви до церкви св. Норберта.

Ані єден з них не став священником, билі перешмаряни по латинських семінаріях. Та то ціж вказує, што дорога отця митрата була тяжка, лем в єдну страну, котра мала нас спольонізувати, а то било понад 10 років перед акціям «Вісла».

Моя бабушка Анна Вєвюрка, з дому Шаршонь, оповідала з жалем, як діяня

о. Масцюха нищило наше. Вона народила ся в 1910 році та добрі знала тамти часи. Вспоминала, як тяжко для єй серця і вєкшости Новівсян бив наказ стягання рушників вишиваних з іконостасу. А то була акція оборони перед українізаціям, а по правді — то било нишиня нашого-рідного, котре жило в Новівси і не лем од віків. Моя бабу, хоч я гадав бабу, цілий новівсянський стрій мала вишиваний хрестиком, для того гнеска так сумно, што наши деякі ансамблі так убого і бідні вказуют наше минуле в своїх строях.

Погріб священника Масцюха

Отец митрат гмер несподівані на атак серця в ночі з 11 на 12 марця 1936 рока в Риманові. Гмерав в самоті, з далека од Новівси і вшиткого нашого під каждым кутом. То є жаль і вєспівчутя, котре є ціж до гнеска в серцях Новівсян.

А сам погріб тіж вказав Новівсянам, і не лем, котром дорогом ішов покійний о. митрат Масцюх. Похорон почав ся в неділю 15 марця в Риманові. Першу похоронну літургію в обряді латинським відправив владика Барда, а допіро пізніше владика перемиский греко-католицький Коциловський, ціж родом з Лемківщини. Потім тіло покійного перевезено до села Дешно, де була церква греко-католицька. Наступного дня померлого самоходом завезено до його рідної Новівси. Ту, як повідают Новівсяне, до церкви міг лем влойти хор з Новівси. 16 марця почав ся похорон в новівсянській церкві. Медже людми, в вєкшости представників влади польской костельной і євїцькой, билі: делегат примаса, кс. пралат Зборовський з Познаня, віцєвоевода краківський Малашинський, котрий ціж бив представником польского уряду, представники польского війська, старости новосанчівський і ясільський. Найперше була похоронна літургія в обряді латинським, а допіро потім в обряді нашим. Новівсяне повідали, што хоронено його як польского героя. І так виглядав тот похорон та кєнец життя першого Апостольского адміністратора Лемківщини.

Його шлях життя, під кутом національним, думам, што вказує нам, котром дорогом не маме іти.

Ми в молитвах ціж відвідали могилу о. Василя Смолинського, пароха ціж з Новівси та його жени Ізабелі. З оповідань діда Петра знам, што мав так гардий, міцний голос, што, коли сьпівав в церкві - то свічки гасли на вівтарі. Бив він барз проукраїнський. Його сина лікаря Івана в Новівси, званого Дзюнеком, польске комуністичне військо замучило тортурами в Криничі. Дівка отця Смолинського — Іванка виїхала до Канади і нам є відома з альбому «Церква в руїні», авторства внука отця Смолинського, а єй сина Олега Володимира Іванусіва.

Наша новівсянська молитовна стріча пробудила в молитвах історичні думки, але і ціж збудила надію, што Нова Вєсь, хоч виселена, што хоч так знищена, окалічена з нашого, має в собі силу, щоб свідчити і гнеска для цілої історії Лемківщини, котрима дорогами маме іти.

Вічная пам'ят вшитким Новівсянам і не лем.

Пс. Передаю вітання Новівсянам на сході України і в Криму. Ми з Вами — ворог з Росії Вас не перемаже.

Текст написано говірком села Нова Вєсь

Адам ВЄВЮРКА
Фото автора статті

Історія

Українець, який став професором у Канаді, США, Німеччині та Китаї

Петрові Потічному виповнилося 90 років

В сучасну пору, коли 100-літні вже не рідкість, 90-річчя Петра Йосифа Потічного виглядає юнацьким. Якщо ж взяти до уваги досягнення ювіляра, то для них і 150 років було б замало.

Народився Петро Потічний 2 червня 1930 року в селі Павлокома. Найґрунтовнішим описом трагедії місцевих українців залишається книжка Потічного «Павлокома. 1441-1945: історія села» (Торонто, 2001). Петро не забув про вбитих односельчан: він не тільки дослідив і оприлюднив їхній список, але й взяв участь у відкритті меморіалу жертвам у Павлокомі в надії, що це послужить прикладом для поляків і українців будувати спільне майбутнє на основі взаємоповаги.

У 1944 році Петро Потічний закінчив 4-річну освіту у Львівській гімназії, яка вплинула на формування майбутнього науковця та його потяг до науки. Добровільний вступ у лави Української повстанської армії загартував його не тільки фізично, але й психічно. Скільки потрібно було відваги та самовпевненості, щоби 15-річним хлопцем піти до УПА, яка у той час відчайдушно боролася проти СРСР і гітлерівської Німеччини.

Восени 1947 року вже 17-річний Петро з рештками сотні «Громенка» (у складі 36 вояків) прорвався до контр-ольованої американцями зони в Німеччині. У цій країні він використав час на навчання й закінчив вчительську семінарію, а згодом емігрував до США (1950), де вступив до морської піхоти Збройних сил США та взяв участь у корейській війні 1950-1953 років.

Після повернення з війни Петро Потічний пішов до Темпльського університету, де здобув ступінь бакалавра (1957), а згодом магістра (1961) і доктора (1964) з історії й політичних наук у Колумбійському університеті. Там же отримав і диплом спеціалі-

та російських і східно-європейських студій.

Після здобуття освіти в американських університетах Потічний переїхав до Канади (1964), де отримав посаду професора політичних наук у Макмастерському університеті в місті Гамільтон. Згодом — став професором політичних наук Українського вільного університету в Мюнхені та деканом факультету права і суспільно-економічних наук цього університету. Одночасно став старшим науковим співробітником центру російських і східно-європейських студій університету в Торонто.

Петро Потічний дуже швидко став розвиватися у науці, неймовірний досвід зробив його — 34-річного вченого — надзвичайно затребуваним для університетської праці. Його наукові здобутки є свідченням не тільки про де-

тальний, методично-науковий підхід Потічного до певних історичних подій, але переконують читача глибоким і об'єктивним вивченням та оцінкою певних явищ суспільного та історичного розвитку. Незаперечна наукова ерудиція, базована на фактах та джерелах, що притаманна його книгам та десяткам статей наукового та науково-популярного характеру, підтверджує здатність Потічного не тільки обирати, коментувати чи аналізувати, але й відстоювати та переконливо подавати читачеві свою думку. Книги Петра Потічного вказують на його переконання, що тільки вивчення історичних фактів можна прогнозувати та пропонувати шляхи, які б вели нації й народи до порозуміння і взаємоповаги.

Поряд з університетською діяльністю Потічний ніколи не забував про УПА. Він поставив перед собою мету донести правду про неї, яку не знали не тільки у світі, але й в самій Україні.

Потічний завжди твердив, що УПА по-справді дотримувалася позапартійної лінії — вона залишалася повстанською армією усіх українців. В її рядах боролися за незалежність не тільки етнічні українці, серед них було і багато вояків єврейського походження.

Патріотичної енергії, наукових і організаційних здібностей, відданості справі справедливості та любові до рідного — всього, чим живе Петро Потічний, — вистачило б і на десятьох. Плоди його діяльності — це понад 30 книжок, десятки науково-популярних та наукових статей, десятки томів «Літопису УПА», до появи яких він доклав руку як засновник та співредактор видавництва «Літопис УПА» (1973-2000), відповідальний редактор (2000-2017) та голова цього видавництва (2017-2018). Зусиллями Потічного та редакції протягом 1976–2011 років світ побачило 92

томи видання, а сьогодні видавництво пишається вже своїм 130 томом.

Петро Потічний може гордитися не тільки своїми науковими творами, але й науковими контактами, які вели його світом та завели до Китаю. Там, завдяки ньому, з'явилася перша історія України написана китайцем, а не проімперським істориком Росії чи СРСР — «Україна: важкі кроки історії» (Пекін, 2004) авторства Чжао Юнчжун, професора Східнокитайського університету у Шанхаї. Книга написана на основі української історіографії, автор отримав орден України. Також, завдяки науковим контактам Потічного, професор Гейлундзяньського університету міста Харбін Ченг Шупу видав «Українсько-Китайський Словник» (Пекін, 1990), сприяв він і появі кількох китайсько-українських розмовників авторства Лю Дун з університету Вуган.

Не можна не згадати й те, що Петро Потічний має статус професора-консультанта Гейлундзяньського університету в Харбіні, обраний почесним професором Східно-китайського університету в Шанхаї, почесним професором Національного університету «Львівська політехніка», почесним президентом Китайської асоціації українців, також виконував функції президента Канадської асоціації славистів та є членом Об'єднання колишніх вояків УПА США і Канади. Відзначений третім президентом України Віктором Ющенком орденом «За заслуги» III ступеня.

Зі своїм довгим життєвим і творчим шляхом Петро Потічний детально ознайомив читачів у 1992 році англійськомовними спогадами «My journey» (українськомовне видання з'явилося у Львові під назвою «Моя подорож, I & II. Toronto—Lviv»).

Беручи до уваги дотеперішню бурхливу наукову й громадську діяльність Петра Потічного, можемо сподіватися, що він ще потішить нас наступними своїми роботами, які поповнять невичерпні джерела науки. На цьому шляху бажаємо йому багатьох і благих літ на радість родині, на успіх науки та доброго здоров'я! ■

Йосиф СІРКА

Торонто

Фото надано автором

Історичний календар вересень

4 вересня 1985 року у таборі біля села Кучино (Пермський край, Росія) загинув Василь Стус (1938–1985), поет-шістдесятник, правозахисник. 4 вересня 1965 року, під час прем'єри фільму Сергія Параджанова «Тіні забутих предків», разом з Іваном Дзюбою та В'ячеславом Чорноволом брав участь в акції протесту проти незаконних арештів українських інтелектуалів — за що був відрахований із аспірантури. Радянські видавництва відмовилися друкувати його поетичні збірки «Круговерть» і «Зимові дерева».

Василь Стус у відкритих листах до влади критикував її за порушення прав людини. Заарештований 12 січня 1972 року і засуджений за «антирадянську агітацію й пропаганду» до 5 років позбавлення волі і трьох років заслання. Покарання відбував у таборах Мордо-

вії, більшість написаних ним віршів вилучалися і знищувалися. 1977-го висланий у селище імені Матросова Магаданської області, де працював на золотодобувальних.

Повернувшись до Києва, відмовився від радянського громадянства («бути радянським громадянином — значить бути рабом») і приєднався до Української Гельсінської групи захисту прав людини. Працював звичайним робітником на заводах. У травні 1980-го заарештований вразі, визнаний «особливо небезпечним рецидивістом» і засуджений на 10 років примусових робіт і 5 років заслання. Під час процесу відмовився від призначеного йому адвоката Віктора Медведчука, але суд не прийняв відвід.

«1980 рік ознаменувався в нашій країні багатьма несправедливими вироками та переслідуваннями правозахисників. Але навіть на цьому трагічному тлі виходив українськомовний поет Василь Стус виділяється своєю негідністю. Життя людини ламається без залишку — як розплата за елементарну порядність та неконформізм, за вірність своїм пере-

живанням, своєму „я“, — писав у зверненні до світової громадськості вчений і правозахисник Андрій Сахаров.

Покарання Стус відбував у таборі в Кучино. З 1981 року не бачився з родиною. На знак протесту проти жорстокого поводження табірної адміністрації з політв'язнями неодноразово оголошував голодування. Помер в ніч на 4 вересня 1985-го під час безстрокового сухого голодування.

5 вересня 1870 року у місті Тараша на Київщині народився Володимир Сікевич (1870–1952), генерал-хорунжий Армії Української Народної Республіки (УНР), посол УНР в Угорщині. Походив із дворянської родини. Полковник генерального штабу та генерал-майор царської армії. Наприкінці 1917 року українізував 6-й запасний піхотний полк і присягнув Україні. Старшина Гайдамацького коша Слобідської України. Боронив Київ від більшовиків, визволяв від них Лубни, Конотоп, Полтаву. Із загонами, сформованими переважно з мешканців східних областей України, в 1918-му переможним маршем пройшов

Слобожанщиною та Донеччиною, які вважалися пробільшовицькими.

В 1920-1924 роках — офіційний і повноважний посол УНР в Угорщині. Угорщина стала першою країною, яка офіційно визнала українську державу. Емігрував до Канади, де організував Товариство вояків Армії УНР. Став провідною фігурою в українському русі опору більшовикам. Його називали «українським левом». Представляв українське військо на зустрічі з королевою Великобританії — Єлизаветою II та королем Георгом.

21 вересня 1920 року у Ризі на Першому засіданні Ризької конференції обговорювалося визнання польською делегацією повноважень делегації від УРСР. Фактично йшлося про визнання УРСР суб'єктом міжнародного права. Уряд Польщі надіслав з Варшави інструкцію «визнати повноваження радянської Української Республіки», порушивши таким чином перший пункт Варшавського договору.

Підготувала Олена ГУМЕНЮК

КУЛЬТУРА

Море пісень

Дикий український степ, що простягся на площині, зусібіч перерізаний і оточений водою – це пів тисячі озер, лимани й море. Серпнева спека. За столом під навісом коло дерев'яного будинку, збудованого у дещо скандинавському стилі, з чудернацькими кам'яними колонами, сидять четверо й співають українських пісень. Враз чоловік у правдивому перуанському брилі хапає бінокля й показує на сіро-білі цятки в небі: «пелікани!». Бінокль іде по руках, ми по черзі розглядаємо рухи пташиного ключа – пелікани виконують якісь складні фігури повітряної навігації. Відтак спів знову лине, підхоплений гарячим вітром... Ось так виглядали будні польсько-українського гурту «Море», який цими днями провів репетиції у заповіднику біля Миколаєва.

Кінбурнський півострів, або Кінбурнська коса – не надто знане місце серед українських морських курортів. Вузька смуга суходолу між Дніпро-Бузьким лиманом та Чорним морем немовби знехтувала вигодами сучасної цивілізації. Асфальтованих доріг тут немає взагалі й очевидно ще довго не буде, а натомість – грузькі піщані шляхи, які долати краще на поза-шляховиках з високою посадкою, чи на військових машинах на кшталт УАЗів та УРАЛів. Втім, крутих джипів на Косі щораз більше. Інколи вони загрузають. На півострові всього чотири села: Василівка, Покровка, Покровське і Геройське (колишня козацька січ Прогної). Перші три належать до відомства Миколаївської області, останнє натомість – до Херсонської. Місцеві жителі (переважно україномовні, втім балакають радше на суржику) люблять жартома сперечатися на тему території, мовляв, Миколаївщина це – чи все ж таки Херсонщина. Щоб дістатися сюди з Очакова водою, треба подолати понад 10 кілометрів через лиман (або сушею, далеким об'їздом через Херсон). Є також ракета з Миколаєва, але ходить вона з перебоями. Відтак мандрівка на катері, що курсує регулярно за розкладом кілька разів на день (за винятком штормових днів) – чи не найприємніший відтинок шляху на Кінбурн. Власне своєю дикіс-

тю ця місцевість і приваблює відпочивальників. Утім, якщо раніше це було улюбленим «місцем сили» передовсім для творчої публіки (режисери, художники, музиканти), то останнім часом Кінбурн стає дедалі популярнішим і серед широкого українського населення. Очевидно за відсутності Криму українці освоюють все нові й нові території морського пляжу, заповідного дотепер. Цього року додалася ще й заборона виїзду за кордон у зв'язку з пандемією. Тож бази відпочинку на Косі переповнені. До численних дач та сільських осель, що традиційно відкриті для туристів, додалися «кемпінги»: ледь не по всій довжині морське узбережжя рясніє наметами. Містяни їдуть сюди не лише у пошуках чистого моря й незабрудненої екології, але й тиші та спокою. І справді, на цьому курорті (на відміну, скажімо, від Коблево чи Одеси) не чути ані гучних дискотек, ані п'яних дебошів. Натомість можна побачити цілі зграї пеліканів і фламінго, орхідеєві й лавандові поля, напівдиких корів, що пасуться просто на морському узбережжі. Можна тут прийняти й цілющі болотяно-соляні ванни; місцеве болото своєю хімічною формулою не поступається знаменитим багнам Сак (кажуть, найпідприємливіші туристи вивозять кінбурнське «чорне золото» валізами, а відтак продають за великі гроші).

Колись у цій місцевості ревіли гармати: запорізькі козаки розбивали турецьку фортецю, що існувала тут з XV століття як форпост турецької імперії. Запорожці палили ворожі флотилії й захоплювали галери. В 1736 році фортецю захоплює й повністю руйнує російське військо. У війні 1787 – 1792 тут знову відбуваються бойові дії: зокрема, кількатисячне російське військо на чолі з Суворовим зруйнувало Очаківську фортецю. Козаки билися тоді по обидві сторони – і на турецькій, і на російській. Кажуть, що ще в 1990-ті роки на Косі стояв бронзовий бюст одіозного російського полководця, встановлений на 3-метровому постаменті із рожевого граніту. Дещо дивне видовище серед степу. Зрештою, десь на початку 2000-х монумент кудись зник. Але про козацькі часи ще довго нагадували пісні, які співало місцеве населення. На жаль, ці голоси змовкли вже в 70-80-ті роки минулого століття.

Місцеві люди пам'ятають часи II Світової війни. При наступі Червоної Армії тут точилися жорстокі бої – румунські окупаційні війська, що зазвичай не чинили суттєвого спротиву, тут буквально вгризлися в землю й трималися до останнього. Розповідають драматичну історію про місцеву вчительку, яка втекла разом із румунським офіцером: совецькі служби упіймали їх і згодом повісили обох перед школою в Покровці.

Саме на цьому півострові вже десяти рік проходять майстер-класи традиційного співу. Проводить їх залюблений у народну пісню Юрко Пастушенко, уродженець Миколаєва. Юрко закінчив Київський Інститут культури і мистецтв, де здобув фах керівника фольклорного ансамблю. Був одним із двох перших випускників кафедри фольклору і етнографії, навчався у таких провідних етномузикологів, як Анатолій Іваницький, Олена Шевчук, Євген Єфремов, Ганна Коропніченко. Від 2006 року живе у Польщі, де одружився. Із майбутньою дружиною, Сузанною Муравецькою-Пастушенко, Юрко познайомився завдяки музиці – Сузанна чудово співає. Пара постійно бере участь у Міжнародній Літній школі традиційної музики «Музика кресів» у Любліні. В якийсь момент у подружжя виникла ідея щось подібне організувати в Україні. Вибір місця не випадковий: на Кінбурнську косу Юрко їздить мало не зі шкільних років, сховавши її вздовж і впоперек. «Кращого місця для народного співу годі й шукати», – каже він. – Ще зовсім нещодавно тут існувала автентична традиція. І от я відчув, що тут бракує саме цього музичного звучання: є тут звуки моря, цвіркунів, вітру, а от музики нема...». Так виник проєкт «Море пісень», що став щорічним, незалежно від того, знаходилися на нього спонсорські кошти, чи ні. Крім польських любителів традиційного співу, у майстер-класах у різні роки брали участь учні з Австрії,

Англії, Голландії, Ірландії, Німеччини, Чехії, до 2014 року Юрко також запрошував викладачів із Сербії й Росії, які вчили співати сербський і російський фольклор. Звичною локацією стала загальноосвітня школа у Покровці, дирекція якої у період літніх вакацій пішла назустріч ініціаторам проєкту: забезпечила спальні місця, надала доступ до шкільної їдальні тощо. Незмінно заключним акордом кінбурнських студій є великий гала-концерт автентичного співу, на який сходиться, як на свято, ледь не вся Покровка. Українські пісні у виконанні закордонних гостей «беруть за душу», слухачі часто не в силі стримати сльози, а Юрка та Сузанну знає й любить уся Покровка.

Цьогоріч повноцінні майстер-класи через карантинні обмеження провести не вдалося. Однак Пастушенки таки вирішили не пропустити нагоди з'їздити на улюблений Кінбурн. Але як же без гуртового співу?

Незалежно від майстер-класів, що їх Юрко проводить на Косі, у Варшаві функціонує керований ним же фольклорний гурт «Море». Склад його змінний. Якось концерт цього ансамблю почув знайомий польський диригент і композитор, українець із походження, Роман Ревакович. Він запросив співаків виступити на фестивалі «Дні української музики у Варшаві», який пан Ревакович, засновник та голова фонду «Pro Musica Viva», проводить у польській столиці вже вшосте (принагідно зазначимо, що залучення спонсорів й проведення такої акції коштує мало не титанічних зусиль: можливо передовсім через те, що надто сильна у Польщі інерція ставлення до українців як до «заробітчани»). Скерований перш за все на популяризацію в Польщі української академічної музики, цей фестиваль цьогоріч чи не вперше представляє польському слухачеві зразки традиційної музики сусідів зі Сходу. Концерт відбувся 6 вересня о 18.00 в Національному Інституті культури й сільської традиції (Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi).

Репетиції гурту до згаданого концерту в рамках «Днів української музики» упродовж тижня в ці гарячі серпневі дні відбувалися на Кінбурнському півострові. Через карантинні обмеження приїхати змогли далеко не всі, довелося на ходу шукати заміну, «залатувати дірки», як каже Юрко. Крім керівника ансамблю та його друзини, на концерті виступлять Бася Кусінська і Тарас Шумейко. Команда зупинилася цього разу не у Покровській школі, а на дачі давнього Юркового знайомого, Томаша Модраса, інакше кажучи, у поляків, чию хату у Покровці знає кожен мешканець села. Юрко – керівник скрупульозний і вимогливий, замість ніжитися на морі постановлено співати щодня по три-чотири години. Результат не розчарував: степові простори наповнилися багатоголоссям, простими і водночас вишуканими гармоніями. Звучали календарно-обрядові («Щодрий вечір, щодрий», жнивні), ліричні («Тече річенька», «Котилася ясна зоря з неба», «Ой ти дубе кучерявий»), жартівливі («Час додому, час»), чумацькі («Ой чумаче, чумаче») та історичні пісні («Ой там за морями», «Ой зійшла зоря вечорова») з Рівненського, Київського та Чернігівського Полісся, Полтавщини, Слобожанщини. Здавалося, що зі звуку немовби постає музичний космос, і на півострів повертаються тіні наших предків – козаків і чумаків, що ходили цими шляхами сотні років тому. ■

Олеся НАЙДЮК, Київ
Фото авторки статті

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

Микола Горбаль, «Повість про три дороги», Київ, 2020. – 192 с.

«Дороги» Миколи Горбала

«Лемківщина — родюча гілка українського дерева. Колись ту гілку живцем відламали і розкидали по світу, щоб від неї і сліду не лишилося. Та понівечене батьківське дерево прихистило рештки галузки, прикрило від палючого сонця, захистило від злого вітру. І галузка не всохла, а пустила корінці, поєднавшись з коренями своїх побратимів, та несподівано задзвеніла лемківською піснею свого звіжого листочка — Миколи Горбала».

(з передмови Надії Світличної до однієї з книг Миколи Горбала)

«Дорога в минуле» — це та, що повертає наліво, котра прямо — «Дорога з весілля», котра праворуч — «Дорога до Бога». Таким анонсом розпочинається найновіша книга українського дисидента, учасника руху шістдесятників, багаторічного політв'язня комуністичного режиму, політика, громадського діяча, письменника Миколи Горбала «Повість про три дороги».

За своє життя він отримав три строки ув'язнення. Пекло радянських тюрем та

концтаборів почалося для нього у 1970-му, у 1979-му його заарештували вдруге, а третє ув'язнення було продовженням другого. Такими є «три дороги» Миколи Горбала.

«Дорога в минуле» починається не з першого арешту, а від останнього дня другого: «Закінчувався мій другий термін ув'язнення. Карався я тоді в Новоданилівській на Миколаївщині (праця в каменоломнях гранітного кар'єру). Богу дякувати, витримав до «звонка». Та дзвінок не прозвучав — за день до звільнення чую з табірною гучномовця: «Асуджений васьмого атряда Ніколай Горбаль с вешами на етап!». Ніби довбнею по голові». І далі: «Сів на нари. Усе зрозуміло — судитимуть знову. Ще невідомо, за що, але для тоталітарного режиму «бил би человек...». Та найбільшим цинізмом кагебістів було ігнорування дружини арештованого: знаючи, що вона їде його зустрічати, не попередили, що чоловіка не відпустять».

Ломка психіки або «розчавлення волі» (як каже сам Микола Горбаль) засуджених відбувалася різними способами, що автор детально описує у своїй «Дорозі в минуле». Згадає вошиві матраци, завивання пса під вікном камери, поселення у камеру смертників — одним словом, цілий «театр».

Шокує факт зради відомого українського письменника-фантаста Олеса Бердника. Він вважався одним із засновників Української Гельсінської групи, та психологічно зламавшись і отримавши волю, написав «покаянну» заяву. Заяву про те, що помилися: у радянській Україні немає порушень прав людини. Як можна, знаючи про масові політичні арешти друзів, знайомих, невідомих, так легко «відкупитися»? Подібної заяви, до якої його схилило тюремне керівництво, Микола Горбаль, звісно, не підписав.

Вражають рядки про поета Дмитра Кременя, якому було доручено зробити експертизу твору «Дума» як антирадян-

ського: «Дмитро виправдав довіру КГБ, також осудив мою «Думу». І потім, за рішенням Миколаївського обласного суду, я мав виплатити Дмитру Кременю досить вагомому суму, як на той час, за його експертні висновки. Згодом в концтаборі на Уралі довгий час із моїх табірних заробітків щомісяця вираховували гроші для Кременя». А в 1999 році Дмитро Кремень стає лауреатом Національної премії України імені Тараса Шевченка в галузі літератури.

Таку премію «заслужив» і письменник-політв'язень із Черкас Василь Захарченко, який теж написав свою «покаянну» заяву — «це був бридкий текст з наговорами на своїх табірних друзів Євгена Пронюка, Ігоря Калинця, Івана Світличного, Зиновія Антонока та інших».

Однак, метою автора книжки не є когось очорнити чи осудити, а, найперше, підкреслити нестерпний біль зради тих, кому довіряєш, кому віриш. По-друге, про нищівність «совєтської» влади можна писати томи.

Але попри всі страждання письменника на тюремних нарах, ми читаємо у нього такі рядки: «Тоді у цих камерах таки варто було побувати. І не лиш тому, що на той час там томилися відомі нині в Україні та в світі постаті, а тому, що там я зустрів досі нікому невідомого ні в Україні, ні в світі Семена Скалича». До речі, про Скалича назбиралося б матеріалу на окрему книжку. За що його засудили? За релігійні переконання, християнську позицію, віру в нове пришествя Ісуса Христа. Підсумком ганебної політики тодішньої влади є слова автора: «Більшого злочину, як того, що вчинено проти Скалича, я в таборі не бачив».

З книги ми дізнаємося, як сміливо Микола Горбаль використовував кожну вільну невеличку хвилину, пишучи спогади, інтерв'ю, вірші. Яких конспіративних зусиль вимагала передача цих матеріалів за межі тюрми — і як вони друкувалися на Заході.

У «Дорозі з весілля» ми знайомимося з унікальною парою: він — внук енкаведиста-сталініста, вона — внучка репресованого греко-католицького священника з Галичини та правнучка діяча Української Народної Республіки. Це літературні герої, але за ними ми бачимо реальних людей та реальні обставини — ось так воно стається у житті. Образи настільки яскраві, що відчувається, якою автор мріє бачити Україну та в ній справжніх українців-патріотів, які цінують та відтворюють її давні традиції. Репортаж із весілля цієї пари веде Олег Петрусяк, теж літературний герой. Матеріал побудований на розповідях про створення та діяльність Пласту, який, на жаль, 1930 року був заборонений новою владою Другої Речі Посполитої.

Записи журналіста Олега Петрусяка плавно переходять у розділ «Дорога до Бога», який базується на фундаментальному двотомному виданні «Майдан, свідчення» (видавництво «Дух і література»). Про епохальну подію України написано з любов'ю та пошаною. Політичні погляди щодо Майдану тісно переплітаються з емоційними хвилями вражень. Особливий наголос поставлений на вірі в Бога — так, Мирослав Маринович каже у книжці: «Коли одночасно так багато відкритих до Бога сердець збираються разом, то охоплює передчуття, що стоїмо перед фактом якогось великого Господнього дару. Дару, що має потенціал змінити не лише Україну, але й навколишній світ, що Україна зараз опинилася в епіцентрі Божого промислу».

У своїй «Повісті про три дороги» Микола Горбаль вміло поєднує різні літературні прийоми та засоби, також особливо відчутні фрагменти містики. Та лейтмотивом твору є віра в світле майбутнє України, без байдужої сучасної ідеології «какая різниця». ■

Мирослава ОЛІЙНИК
(Бучківська)

ЮБІЛЕЙ

Микола Горбаль

До 80-ліття від дня народження

Микола Горбаль народився 1940 року у селі Воловець на Лемківщині. У п'ятирічному віці разом із родиною розділив трагічну долю лемків — виселення з рідної землі в УРСР, на Харківщину. Вертаючись «ближче до Карпат», сім'я оселилася на Тернопільщині. Музикант, композитор, поет, у 1960-х рр. він організував інструментальний ансамбль «Сонце», який виконував його твори, відмінні від радянського репертуару, створив поему «Дума», в якій висловив свою тугу за незалежністю і свободою України. За це та прослуховування радіо «Свобода» 1970 року був заарештований органами Комітету державної безпеки та засуджений до п'яти років ув'язнення і двох заслання за статтю «створення та розповсюдження антирадянської літератури». Під час відбування строку покарання опинився у середовищі колишніх вояків Української повстанської армії — радянських «зеків-

двадцятип'ятирічників». А з 1972 року, періоду масових арештів української інтелігенції, став спів'язнем найвідоміших дисидентів — Івана Світличного, Валерія Марченка, Зиновія Антонока, Семена Глузмана та багатьох інших. У таборі виконував важливу роль переписувача документів — мікроскопічними літерами на невеличких клаптиках паперу копіював вироки, свідчення та спогади радянських політв'язнів, які у вигляді невеличких «капсул» потрапляли на волю — в дисидентський самвидав, на радіостанції «Голос Америки» та радіо «Свобода». Незабаром після завершення першого ув'язнення, у 1979-му був заарештований вдруге. На цей раз за сфабрикованим звинуваченням у «спробі згвалтування». За вироком суду (п'ять років таборів суворого режиму) опинився в одній із найжорсткіших кримінальних зон УРСР — селі Новоданилівка Миколаївської області, де разом із кримінальними злочинцями працював на гранітному кар'єрі. Під час суду оголосив себе членом Української Гельсінської групи (УГГ), продовжував писати на волю.

За добу до закінчення терміну другого ув'язнення, у 1984 році Миколі Горбально було оголошене третє звинувачення — «розповсюдження наклепницьких вигадок на радянський лад». Новий вирок — вісім років у таборі особливо суворого режиму та три роки заслання. Слідчі ро-

били спробу схилити в'язня до покаяння і співпраці, і тим купити собі свободу, та отримали тверду відмову. Микола Горбаль, як «особливо небезпечний рецидивіст», опинився в селі Кучино Пермської області (Росія), де відбували покарання Василь Стус, Василь Овсієнко, покутник Семен Скалич. Був звільнений у 1988 році, у період радянської «перестройки» та «гласності». Загалом відбув у радянських таборах 16 років.

Вийшовши на волю, Микола Горбаль поринув в активне громадсько-політичне життя, прагнучи надолужити втрачений життєвий відтинок. З вересня 1988 року він став секретарем виконкому УГГ, у 1990-1994 роках — депутатом Київської міськради та головою Київської організації Української Республіканської партії (УРП). 4 березня 1994 року Миколу Горбала обрали народним депутатом. Він працював у Комітеті культури і духовності, був головою депутатської групи УРП, входив до фракцій «Державність», «Конституційний центр», «Народний Рух України». Член-засновник Республіканської Християнської партії (РХП), на Установчому її з'їзді 1 травня 1997 року обраний першим заступником голови. З 30 травня 1998-го — член Центрального Проводу РХП, член Міжнародного ПЕН-клубу — від 1986 року.

У 1999 році з метою підтримки нетрадиційного мистецтва і допомоги непро-

фесійним митцям-інвалідам та популяризації їхнього мистецтва створив Благодійний фонд «Галерея Богдана» (на честь покійного брата Богдана Горбала).

Попри всі життєві перипетії Микола Горбаль шліфує своє письменницьке перо. Так, за п'ять років до звільнення з тюрми (у 1983-му) видавництво «Сучасність» видає збірку Миколи Горбала «Деталі пішаного годинника». В 2001 році виходить друге видання спогадів «І із 60» (400 сторінок тексту), а в 2015 році — насправді епохальний твір, роман «Повернення». Поза тим ще — вірші «Придорожня капличка» (1989 рік), спогад-есе «Перстень, знайдений у рибі» тощо. До свого 80-річчя видає «Повість про три дороги».

За активну політику і громадську діяльність, громадянську мужність, визначний особистий внесок у відстоювання національної ідеї, становлення і розвиток України Микола Горбаль нагороджений кількома орденами. Крім того, є лауреатом Премії імені Василя Стуса та Премії імені Ірини Калинець.

Та найбільшою нагородою у житті Миколи Горбала є те, що Господь зберіг йому життя і здоров'я в тих тюремних нелюдських умовах. Дорогий наш Крайніне, лемківська громада щиро витат з Юбілейним Днем Уродин! Най Пан-Біг завше боронит Вас і Вашу Родину. ■

Марія ГОРБАЛЬ
Фото надано авторкою

XVIII Загальнопольський конкурс малюнків

«Рідні землі дідусів моїми очима»

Роботи можна виконувати у різних техніках (найкращий формат – А3). Просимо не класти на малюнки пластилін та гострі елементи, які можуть знищити дитячі роботи під час транспортування. Братимуться до уваги тільки індивідуальні праці.

На звороті просимо вказати: ● ім'я і прізвище ● клас і школу, вік автора ● адресу і номер телефону.

Професійне журі оцінюватиме виконавців у категоріях:

- 1) діти дошкільного віку (до 6 років);
- 2) школярі 7-9 років (початкова школа);
- 3) школярі 10-12 років;
- 4) школярі 13-15 років.

Найкращі роботи будуть нагороджені та експоновані під час XLV Фестивалю українських дитячих ансамблів – Кошалін-2020. Ми не повертаємо малюнки!

Роботи просимо надсилати до 30 вересня 2020

на адресу:

Związek Ukraińców w Polsce
Zarząd Oddziału w Koszalinie
ul. J. Piłsudskiego 6/1, 75-500 Koszalin.
тел.: 094 /342-64-70, 884-994-009
zur_koszalin@wp.pl

Управа відділу ОУП у Кошаліні

Вітання отцю Романові Ференцу з нагоди 25-ліття його священства

Ми вдячні Вам, отче Романе, за всі зусилля, яких Ви доклали, щоби наша греко-католицька парафія Зачаття св. Івана Хрестителя стала живою церквою Христовою.

Ми, парафіяни, з великою християнською радістю хочемо Вам, отче, подякувати за кожне добре слово, сказане до нас.

Дякуємо Господу Богу, що був ласкавий поставити Вас у нашу парафію і що Ви з Його поміччю та Пресвятої Богородиці на це погодилися.

З нагоди 25-ліття священства бажаємо Вам, отче, Вашій дружині та Якову міцного здоров'я, сили та Божого благословення. Нехай Господь веде Вас та дарує Вам свої безмірні ласки. Бажаємо Вам родинного тепла та сил у дальшому служінні нашій церкві, а Пресвята Діва Марія нехай захищає Вас своїм омофором. Ми цінуємо і шануємо Вас за Ваш труд на многії і благії літа.

Вдячні парафіяни п.п. Зачаття св. Івана Хрестителя у Члухові та Управа гуртка ОУП в Члухові

Василеві Вуйтовичу на прощання

Василію,
Твій ліс у Ліщинах
Барвисто зацвів
А Ти на другий берег пішов
Де сонце пахуче весною
А Земля небом.

Василію,
У дитячому віці,
Стільки страждань пережив,
Пі Світову війну
Варшавське повстання,
Дорогу назад до гір,
Та роки мовчання...

Василію,
Іди гин спокійно,
Сядь під Білянським верхом,
Позерай на Люся Діли
На муржелі Осифа
І виглядай нас
Нам юж поспішат час
До позарани,
До побачення
Василію,
Вічная Тобі пам'ять

Олександр Маслей

XLV Фестиваль українських дитячих ансамблів – Кошалін-2020

відбудеться

14-15 листопада 2020 року (субота, неділя)

Заявки на участь просимо надсилати до 20 вересня на адресу:
Związek Ukraińców w Polsce,
Zarząd Oddziału w Koszalinie
ul. J. Piłsudskiego 6/1
75-500 Koszalin
тел.: 94 /342-64-70, 884-994-009, zur_koszalin@wp.pl

У заяві слід вказати: ► назву ансамблю ► місцевість ► ім'я та прізвище керівника, а також його електронну адресу і телефон ► тему, заголовок, час тривання програми (виступ у суботу – не довше 15 хв, у неділю – 10 хв) ► кількість виконавців та опікунів (1 на 15 дітей) ► кількість мікрофонів тощо.

Управа відділу ОУП у Кошаліні

Греко-католицька спільнота в Ельблонзі будує нову святиню.

З цією метою проводимо різні заходи, щоб зібрати кошти.

Від імені спільноти греко-католицької парафії Народження Св. Івана Хрестителя в Ельблонзі парох о. митрат Андрій Сорока просить про вплати:
Parafia Grekokatolicka w Elblągu, ul. Poznańska 2a
Bank PeKaO S.A. I oddział w Elblągu
nr konta: 87 1240 1226 1111 0000 1404 5318

Передплата «Нашого слова» на 2020 рік

ПОЛЬЩА

Кількість примірників	Ціна одного примірника в передплаті	Квартал	Пів року	Рік
ЗВЧАЙНА ПОШТА (PRZESYŁKA EKONOMICZNA)				
1 примірник	4,00 зл + поштові оплати	85,00 зл	170,00 зл	340,00 зл
3 примірники і більше (ціна одного примірника)	4,00 зл без поштових оплат	52,00 зл	104,00 зл	208,00 зл
АВІАПОШТА (PRZESYŁKA PRIORYTETOWA)				
1 примірник	4,00 зл + поштові оплати	95,00 зл	190,00 зл	380,00 зл
10 примірників і більше (ціна одного примірника)	4,00 зл без поштових оплат	52,00 зл	104,00 зл	208,00 зл

Adres: Redakcja "Nasze Slovo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa,
tel.: prenumerata i reklama – tel./fax 22 677-88-10,
redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46,
redakcja – 22 677-84-45.

E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl

Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuchenko, Anastazja Krawczuk, Daryna Popil.

Zespół redakcyjny: redaktor naczelny – Khrystyna Zanyk, zastępca redaktora naczelnego – Paweł Łoza, sekretarz – Tetiana Daniuchenko, redaktorzy – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Olga Rusina, redaktor techniczny – Olga Michaluk, prenumerata, reklama – Łesia Korostawycz.

Współpracownicy: Stefan Migus (Olsztyn), Janusz Bakunowicz (Bielsk Podlaski), Anastazja Krawczuk (Warszawa), Anastasija Kanarska (Lwów), Piotr Andrusieczko (Poznań, Kijów), Olesia Gieral (Lublin), Bogdan Tchórz (Górowo Iławeckie), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Igor Isajew (Warszawa), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Mikołaj Pipka (Przemyśl), Olena Humeniuk (Kijów), Kateryna Semchuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Oleksandra Iwaniuk (Warszawa).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7
03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77, 677-88-05 (sekretariat),
22 677-88-06 (sekretarz Zarządu Głównego), fax: 22 679-96-95,
E-mail: zuwp@post.pl, sekretariat@ukraina.com.pl,
Internet: http://www.oup.ukraina.com.pl

Fotoskład: Redakcja „Nasze Slovo”

Druk: Drukarnia „Efekt”. Nakład 2700 egz.

Pismo dofinansowane ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Związek Ukraińców w Polsce Z.G., ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w PLN, EURO, CAD:

47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:

IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy.

Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika.

Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji.

Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Slovo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:

Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ – 17⁰⁰.

